

180

1000

Rok XVIII.

Maj 1928 r.

Nr. 5.

WIADOMOŚCI ARCHIDIECEZJALNE WARSZAWSKIE

MIESIĘCZNIK DUCHOWIEŃSTWA ARCHIDIECEZJI WARSZAWSKIEJ.

Cena pojedynczego zeszytu 2 złote.
Prenumerata roczna 20 zł.

Ogłoszenia w stosunku 75 złotych
za stronicę.

Redaktor i Wydawca: Ks. Dr. REMIGJUSZ DĄBROWSKI.

Adres Redakcji: **WARSZAWA, MIODOWA 17.**

W sprawach prenumeraty i innych
administracyjnych adres:
Kurja Metropolitalna, Miodowa 17.

Zeszyty zamienne i egzemplarze re-
cenzyjne należy nadsyłać pod adre-
sem Redaktora: **Miodowa 17.**

TREŚĆ ZESZYTU Nr. 5.

DZIAŁ URZĘDOWY.

Rozporządzenia Stolicy Apostolskiej.

TREŚĆ: „Acta Apostolicae Sedis“ nr. 4 (str. 161). De repraesentatione Spiritus Sancti in forma humana, str. 162. De consociatione „Amici Israel“ abolenda, str. 162. De religiosorum sodalium adscriptione Pontificio Operi, str. 163. Pontifia Commissio ad Cod. Can. interpr., str. 164.

Rozporządzenia Kurji Metropolitalnej.

W sprawie ubezp. prac. umysł., str. 164. W sprawie rad paraf., str. 166. Ostrzeżenie w sprawie pielgrzymek, str. 167. Ostrzeżenie w sprawie książeczki „Koronka o miłosierdziu Bożem“, str. 167. W sprawie uprzedniego zgłoszenia rekolekcyj do Kurji, str. 167. Opieka nad wychodźcami, str. 167. Pozwolenie na zawarcie ślubów w b. Małopolsce, str. 168. Pozwolenia władz wojskowych do ślubu, str. 168. Ubezpieczenie służby w Kasie Chorych, str. 169. Zmiany w składzie osobistym Duchowieństwa, str. 169.

Rozporządzenia prawno-państwowe.

O powszechnym obowiązku służby wojskowej, str. 170. O prawie budowlanem i zabudowaniu osiedli, str. 170. O opiece nad zabytkami, str. 176.

DZIAŁ NIEURZĘDOWY.

O kulturę chrześcijańską, str. 188. Święto Matki, str. 189. Kronika, str. 191. Bibliografia, str. 198. Lista ofiar, str. 200.

ZAKŁAD KRAWIECKI S. JANISZEWSKI & W. SMOLEŃSKI

S-KA Z OGR. ODP.

**WARSZAWA, FREDRY 12. Tel. 151-98.
(Hotel Brühlowski).**

Niniejszym mamy zaszczyt zawiadomić, Wielebne Duchowieństwo że posiadamy duży wybór materiałów z najlepszych fabryk „Bielskich” na sutanny, palta, i t. p. oraz przyjmujemy wszelkie zamówienia wchodzące w zakres krawiectwa i kuśnierstwa.

Jak również dla dogodności Wielebnego Duchowieństwa przy naszym zakładzie krawieckim zaopatrzyliśmy dział obuwia w kamizsze, sztyblety i buty na zamówienie z najlepszych skór i solidnej roboty po cenach konkurencyjnych.

Przyczem w najbliższym czasie będzie otworzony w tymże magazynie dział Bieliżniany o czym zawiadomimy Wielebne Duchowieństwo.

STANISŁAW JANISZEWSKI

S-ka z ogr. odp.

Wiadomości Archidiecezjalne Warszawskie

Miesięcznik Duchowieństwa Archidiecezji Warszawskiej.

Cena pojedynczego zeszytu 2 zł.
Prenumerata roczna 20 zł.

Ogłoszenia w stosunku 75 złotych
za stronicę.

Rękopisów, przysłanych do druku, Redakcja nie zwraca.

Adres Redakcji: **Warszawa, Miodowa 17.**

W sprawach prenumeraty i innych
administracyjnych, adres:
Kurja Metropolitalna, Miodowa 17.

Zeszyty zamienne i egzemplarze
recenzyjne należy nadsyłać pod
adresem Redaktora: **Miodowa 17.**

DZIAŁ URZĘDOWY.

Rozporządzenia Stolicy Apostolskiej.

Treść: „Acta Apostolica Sedis“, n. 4.

ACTA PII PP. XI. Litterae Apostolicae. I. Praefectura apostolica de Lindi erigitur in abbatiam „Nulius“ O. S. B. Congregationis a S. Ottilia. I. Praefectura apostolica de Benadir erigitur in vicariatium apostolicum a Mogadiscio denominandum. III. Distracto territorio e vicariatus apostolicis de Nanyang et de Kaifeng in Sinis erigitur praefectura apostolica de Sinyang-chow.

Epistolae. I. Ad R. P. D. Ignatium Valdespino y Diaz, Episcopum de Aquascalientes in Mexico, ob XXV episcopatus natalem. II. Ad R. D. Norbertum Weber Archiabbatem Moderatorem generalem Congregationis Ottiliensis O. S. B., anno exeunte XXV ex quo regimen gerit.

Suprema S. C. S. Officii. I. Dubium de repraesentatione Spiritus Sancti sub forma humana. II. Decretum de consociatione vulgo „Amici Israel“ abolenda.

S. C. pro Ecclesia Orientali. Decretum de conventu Episcoporum armenorum in Urbe habendo. II. Monitum de queritantibus stipem pro Orientalibus. III. Notificatio. extenditur iurisdictio Delegati Apostolici Aegypti et Arabiae.

S. C. Concilii. Monitum de quodam **Boleslao Matejuku**, qui nullos sacros Ordines recepit, tamen in diversis locis uti sacerdos se exhibuit.

S. C. de Propaganda Fide. I. Declaratio de religiosorum sodalium adscriptione Pontificio Operi.

S. C. Rituum. I. Decretum super virtutibus in causa beatificationis et canonizationis Ven. Servae Dei Elisabeth Canorj Mora, Matris, familiae a Tertio Ordine Excalceatorum Ssmae Trinitatis redemptionis captivorum. II. Decretum reasumptionis Causae canonizationis Beati Ludovici Mariae Grignon de Montfort, Sacerdotis fundatoris Societatis Mariae Missionarium et Instituti Filiarum Sapientiae.

SUPREMA SACRA CONGREGATIO S. OFFICII.

I.
DUBIUM.*De repraesentatione Spiritus Sancti sub forma humana.*

Proposito Supremae huic Sacrae Congregationi Sancti Officii dubio:

„An repraesentari possit Spiritus Sanctus sub forma humana sive cum Patre et Filio sive seorsim“.

Feria IV, die 14 Martii 1928.

Emi ac Rmi Dni Cardinales fidei et moribus tutandis praepositi, praehabito RR. DD. Consultorum voto, respondendum decreverunt: *Negative*.

Et insequenti feria V, die 15 eiusdem mensis et anni, Ssmus D. N. D. Pius Divina Providentia Papa XI, in solita audientia R. P. D. Assessori S. Officii impertita, relatum Sibi Emorum Patrum responsionem approbavit, confirmavit et publicandam iussit.

Datum Romae, ex aedibus Sancti Officii, die 16 Martii 1928.

A. Castellano, *Supremae S. C. S. Officii Notarius*.

II.
DECRETUM.*De consociatione vulgo „Amici Israel“ abolenda.*

Cum Supremae huius Sacrae Congregationis Sancti Officii iudicio subiecta sint natura et finis consociationis, cui nomen „Amici Israel“ nec non libellus, qui *Pax super Israel* inscribitur, a moderatoribus consociationis idcirco editus et longe lateque diffusus ut eius indoles ac methodus publice innotescerent, Emi Patres, fidei et moribus tutandis praepositi, laudabile prae primis agnoverunt in ea propositum exhortandi christifideles ut Deum orent et adlaborent pro Israelitarum ad Regnum Christi conversione. Neque mirum si, hunc unice finem attendentes, ab initio consociationi illi non solum plures fideles atque sacerdotes, sed etiam non pauci Episcopi et DD. Cardinales adhaeserunt. Ecclesia enim catholica pro populo iudaico, qui divinarum usque ad Iesum Christum promissionum depositarius fuit, non obstante subsequente eius obcaecatione, immo huius ipsius obcaecationis causa, semper orare consuevit. Qua caritate permota Apostolica Sedes eundem populum contra iniustas vexationes protexit, et quemadmodum omnes invidias ac simultates inter populos reprobavit, ita vel maxime damnat odium adversus populum olim a Deo electum, odium nempe illud, quod vulgo „antisemitismi“ nomine nunc significari solet. Attamen,

an. advertentes et considerantes consociationem „Amici Israel“ deinde rationem agendi inivisse ac loquendi a sensu Ecclesiae, a mente SS. Patrum et ab ipsa sacra Liturgia abhorrentem, Emm. Patres, praehabito RR. DD. Consultorum voto, in Congregatione plenaria Feria IV, 21 Martij 1928, habita, consociationem „Amici Israel“ abolendam esse decreverunt et de facto abolitam declararunt, atque praeceperunt ne quis in posterum audeat libros seu libellos scribere vel edere, qui huiusmodi erroneis inceptis quomodocumque faveant.

Et insequenti Feria V, die 22 eiusdem mensis et anni, Ssmus D. N. D. Pius divina Providentia Pp. XI, in solitia audientia R. P. D. Assessori S. Officii impertita, relatam sibi Emorum Patrum resolutionem approbavit, confirmavit et publicandam iussit.

Datum Romae, ex aedibus Sancti Officii, die 25 Martij 1928.
A. Castellano, *Supremae S. C. S. Officii Notarius.*

SACRA CONGREGATIO DE PROPAGANDE FIDE (Pontificium Opus a Propagatione Fidei).

I.

De Religiosorum Sodalium adscriptione Pontificio Operi.

DECLARATIO.

Plurimi Sodales Religiosi, sive viri, sive mulieres, cupiunt quidem adscribi Pontificio Operi a Propagatione Fidei, ut Indulgentias sibi acquirant et privilegiis fruantur, quibus dictum Opus donatum est a Romanis Pontificibus. Verum cum iidem teneantur voto paupertatis, non habent unde statutam stipem solvant. Quae rerum adiuncta cum infrascriptus Secretarius generalis Romano Pontifici, in audientia diei 11 mensis Ianuarii anni MDCCCCXXVIII, exposuerit, Beatissimus Pater haec benignissime indulgere dignatus est:

a) Sodales Religiosi, sive viri, sive mulieres, Ordinum illorum vel Congregationum, quorum quarumve aliquot membra in locis Missionum ad evangelizandos infideles operam rite conferunt, omnibus favoribus pro adscriptis Pontificio Operi concessis frui poterunt, dummodo quotidie statutas preces recitaverint, idest semel *Pater* et *Ave*, addita invocatione: *Sancte Francisce Xaveri, ora pro nobis.*

b) Sodales vero ceterorum Ordinum vel Congregationum, ut iidem favoribus frui possint, et ipsi dictas preces recitare tenebuntur, et insuper domus religiosa, in qua degunt, aliquam elleemosynam Pontificio Operi quotannis conferre debet pro Dei amore atque animarum.

Datum Romae, ex Aedibus Sacrae Congregationis de Propaganda Fide, die 1 Februarii 1928.

Joseph Nogara, *Secretarius generalis.*

PONTIFICIA COMMISSIO AD CODICIS CANONES
AUTHENTICE INTERPRETANDOS.
RESPONSA AD PROPOSITA DUBIA.

Emi Patres Pontificiae Commissionis ad Codicis canones
authentice interpretandos, propositis in plenario coetu quae sequun-
tur dubiis, responderi mandarunt ut infra ad singula:

I. — De forma celebrationis matrimonii.

D. An canon 1098 ita intelligendus sit ut referatur tantum
ad physicam parochi vel Ordinarii loci absentiam.

R. *Affirmative.*

II. — De matrimoniis mixtis illicitis.

D. An canone 1102 § 1 revocata sit facultas, alicubi a S.
Sede concessa, passive assistendi matrimoniis mixtis illicitis.

R. *Affirmative.*

Datum Romae, de 10 mensis Martii anno 1928.

P. Card. Gasparri, *Praeses.*

Joseph Bruno, *Secretarius.*

Rozporządzenia Kurji Metropolitalnej.

KURJA METROPOLITALNA WARSZAWSKA

Nr. 2654

dn. 18.V. 1928 r.

Wielebnemu Duchowieństwu Archidiecezji Warszawskiej,
podaje do wiadomości i wykonania, co następuje:

1. W sprawie ubezpieczenia pracowników umysłowych.

Po ogłoszeniu Rozporządzenia Pana Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 listopada 1927 r. o ubezpieczeniu pracowników umysłowych (Dz. U. 1927 N. 106 poz. 911), którego art. 6 w punkcie 6-ym głosi, że na własne żądanie będą zwolnieni od obowiązków ubezpieczenia duchowni uznanych w państwie wyznań, Kurja Metropolitalna wystąpiła w imieniu Duchowieństwa archidiecezjalnego do Przewodniczącego Komisji Organizacyjnej Zakładu Ubezpieczeń Pracowników umysłowych ze zgłoszeniem żądania zwolnienia od obowiązku ubezpieczenia (załącznik Nr. 1).

Gdy jednak Kurja otrzymała odpowiedź, że zwolnienie może nastąpić po nadesłaniu odpowiednich żądań ze strony poszczególnych kapłanów (załącznik Nr. 2) przeto Kurja poleca, by kapłani, osobiście nie pragnący się ubezpieczyć przesłali do Zakładu Ubezpieczeń Pracowników Umysłowych w Warszawie (Długa Nr. 29) pisemne zgłoszenie o zwolnienie od obowiązku ubezpieczenia.

Przy tej sposobności Kurja wyjaśnia, że obowiązkowi ubezpieczenia podlegają organiści, na zasadzie punktu 2 artykułu 3-go, zaś urzędnicy kancelaryjni na zasadzie punktu 6 tegoż artykułu

3-go omawianego Rozporządzenia Pana Prezydenta z dnia 24 listopada 1927 r. o ubezpieczeniu pracowników umysłowych, i by uniknąć kar za zwłokę, należy wnieść zaległe składki, poczynając od 1 stycznia r. b.

W końcu Kurja dodaje, że w Nr. 118 Dziennika Ustaw za rok 1927 pod pozycją 1016 umieszczone jest Rozporządzenie wykonawcze Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 22 grudnia 1927 r. dotyczące omawianego Rozporządzenia Pana Prezydenta.

Załącznik I. Warszawa, dnia 19 stycznia 1928 r. Kurja Metropolitalna Warszawska Nr. 335. Do P. D-ra Adamczaka Przewodniczącego Komisji Organizacyjnej Zakładu Ubezpieczeń Pracowników Umysłowych w Warszawie. Nowowiejska 45.

W powoływaniu się na dział II Załącznika A do Konkordatu, zawartego między Stolicą Apostolską a Rzeczpospolitą Polską dnia 10-lutego 1925 roku (Dz. U. 1925, nr. 72, poz. 501) Kurja Metropolitalna na zasadzie p. 6-go art. 6-go rozporządzenia Pana Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 listopada 1927 r. o ubezpieczeniu pracowników umysłowych (Dz. U. Nr. 106, poz. 911) zgłasza w imieniu Duchowieństwa Rzymsko - Katolickiej Archidiecezji Warszawskiej żądanie zwolnienia od obowiązku ubezpieczenia.

Przy niniejszem załącza się spis Duchowieństwa Archidiecezji Warszawskiej.

Radca Kurji Ks. K. Bączkiewicz.

Notariusz Wł. Celiński.

ZALĄCZNIK II.

Zakład Ubezpieczeń Pracowników Umysłowych w Warszawie, Długa 29. L. Dz. 1106/28. Warszawa, dnia 17 lutego 1928 r. Do Kurji Metropolitalnej w Warszawie. W odpowiedzi na tamtejsze pismo z dnia 19 stycznia 1928 r. Nr. 335, Zakład Ubezpieczeń Pracowników Umysłowych komunikuje, że zwolnienie od obowiązku ubezpieczenia duchowieństwa Rzymsko - Katolickiej Archidiecezji Warszawskiej na podstawie p. 6-go art. 6 Rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 listopada 1927 r. (Dz. U. R. P. Nr. 106, poz. 911), może nastąpić dopiero po nadesłaniu indywidualnych zgłoszeń przez zainteresowanych z żądaniem zwolnienia, w przeciwnym bowiem razie do czasu nadesłania wspomnianych zgłoszeń Zakład jest uprawniony do ściągania należnych składek ubezpieczeniowych. (—) Dr. Adamczak, Prezes Komisji Organizacyjnej.

Po ogłoszeniu niniejszej korespondencji wpłynęło do Kurji pismo poniżej podane, do którego zechce W.W. Duchowieństwo się zastosować, zgłaszając organistów i ewentualnie urzędników kancelarii,

Zakład Ubezpieczeń Pracowników Umysłowych w Warszawie, Długa 29. Do Konsystorza Gen. Archidiecezji Warszawskiej, w miejscu. Miodowa 17. Warszawa, dnia 10 maja 1928 r. Nr. 3792. W sprawie zgłoszenia do ubezpieczenia pracowników umysłowych, podlegających obo-

wiązkowi ubezpieczenia. Na skutek nadesłanego przez Zarząd Główny Pol. Organistów Chórmistrzów wykazu pracowników, podlegających obowiązkowi ubezpieczenia, Zakład Ubezpieczeń Pracowników Umysłowych w Warszawie, w myśl Rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 listopada 1927 r. Dz. Ust. Nr. 106, poz. 911 określonego w art. 101, 106 i 112, prosi Konsystorz o nadesłanie wykazu wszystkich podlegających Mu urzędów parafjalnych z wymienieniem pracowników, podlegających obowiązkowi ubezpieczenia, oraz równocześnie wpłacenie należnych Zakładowi składek do P. K. O. na nr. konta 16600 pod rygorem odpowiedzialności z art. 134 i 135 tegoż Rozporządzenia. Dotychczas poszczególne urzędy parafjalne żadnych formularzy nie nadesłały, jak również i wpłat należnych Zakładowi z tytułu podlegających ubezpieczeniu pracowników nie uskutečniły. (—) Dr. Adamczak Prezes Komisji Organizacyjnej.

2. W sprawie rad parafjalnych.

Na mocy art. XXV Konkordatu Dozory Kościelne przestały istnieć. Prawo kanoniczne natomiast przewiduje możność powoływania Rad Parafjalnych (Can. 1183 i 1184—*Consilia fabricae ecclesiae*), składających się z członków mianowanych przez Władzę Duchowną. Zechcą WW. Ks. Ks. Proboszczowie za pośrednictwem swoich Ks. Ks. Dziekanów zgłosić do Kurji w terminie do 1 sierpnia r. b. trzech kandydatów do Rady Parafjalnej i trzech zastępców.

Kurja Metropolitalna nadmienia, że w wypadkach, gdy dawniejsi członkowie Dozoru istotnie byli przychylni sprawom Kościoła i Ks. Ks. Proboszczowie uważają, że i nadal być mogą odpowiednimi na stanowisku członków Rady, Ks. Ks. Proboszczowie mogą ich przedstawiać z wyszczególnieniem omawianej okoliczności.

3. Ostrzeżenie w sprawie pielgrzymek.

Kurja Metropolitalna ostrzega WW. Ks. Ks. Proboszczów i Rektorów, by zwracali baczną uwagę na rozlepianie odezw przy kościołach o pielgrzymkach i takowe pozwalali umieszczać tylko po sprawdzeniu prawdziwości danych, zawartych w odezwie.

4. Ostrzeżenie w sprawie książeczki „Koronka o miłosierdziu Bożem“.

Książeczka p. t.: „Koronka o miłosierdziu Bożem“, drukowana u St. Niemiry Syna i Spółki w Warszawie, zawiera błędy dogmatyczne, a zamieszczona aproba jest fałszywa. Nie wolno tej książeczki ani czytać, ani w jakikolwiek sposób rozpowszechniać.

5. W sprawie uprzedniego zgłoszenia rekolekcji do Kurji.

Kurja Metropolitalna corocznie ogłasza w Wiad. Archid. wykaz rekolekcji parafjalnych w Warszawie, z podaniem terminów,

w jakich się odbywać mają. Przy ustalaniu tych terminów Władza Arch. kieruje się względem, aby rekolekcje parafjalne w poszczególnych parafjach wygłaszane były w różnym czasie tak, iżby jedne nie wchodziły w drogę drugim.

W ostatnich jednak czasach zaszły wypadki, że rekolekcje, organizowane w kościołach filjalnych zarówno świeckich jak zakonnych, których terminy w rzeczonym wykazie zamieszczone nie były, zbiegły się z rekolekcjami, urządzanymi przez miejscową parafję lub sąsiednie kościoły. Aby więc na przyszłość zapobiec podobnym nieporozumieniom, Kurja Metropolitalna wzywa niniejszym WWXX. Rektorów kościołów filjalnych zarówno świeckich jak i zakonnych, nie wyłączając exemptos, aby odtąd corocznie w miesiącu grudniu zechcieli przedstawiać Władzy Archidiecezjalnej wykaz rekolekcji, jakie w swych kościołach wygłosić zamierzają w celu uzgodnienia ich terminów z terminem rekolekcji parafjalnych.

6. Opieka nad wychodźcami.

Ze strony wychodźców naszych we Francji i w Niemczech, jak i ze strony ich duszpasterzy na obczyźnie dochodzą zażalenia, że XX. Proboszczowie w Polsce nie utrzymują prawie żadnego związku z parafjanami swymi, którzy na dłuższy czas wywędrowali zagranicę, szukając na obczyźnie pracy i zarobku. Dla ustrzeżenia ich od wrogich wpływów, na jakie życie ich religijne na obczyźnie jest ze wszech stron narażone, jest rzeczą pożądaną, a nawet konieczną, aby XX. Proboszczowie prowadzili spisy wychodźców, polecali ich modlitwom i utrzymywali z nimi kontakt, przez listy upominające ich do praktyk religijnych i życia cnotliwego jako też przez dostarczanie im czasopism katolickich i dobrych książek.

7. Pozwolenia na zawarcie ślubów w b. Małopolsce.

Kurja Książęco Metropolitalna ma zaszczyt prosić o łaskawe przypomnienie (w organie diecezjalnym) XX. Proboszczom z b. zaboru rosyjskiego i niemieckiego, o ile parafjan swoich jako narzeczonych zechcą odsyłać do Krakowa, lub innych miejscowości w Małopolsce celem zawarcia tam przez nich związków małżeńskich, ażeby zaopatrywali ich nie tylko w inne prawem przepisane dokumenta ślubne, lecz także w należycie pod względem prawnym wystawione pismo, zawierające zarówno pozwolenie jako też i delegację na pobłogosławienie związku małżeńskiego przez tego tu-tejszego proboszcza, którego sobie narzeczeni wybrali.

W szczególności uprasza się, żeby pismo to, nie ograniczało się do ogólnikowych klauzul, jak np. sponsi dimittuntur Cracoviam“ „nihil obstat, quominus matrimonium ineatur Cracoviae“, lub „z mej strony niema żadnej trudności“ lub też „zgadzam się“ i t. p., ale wymieniło z imienia i nazwiska tego proboszcza, który ma

pobłogosławić w Krakowie dany ślub, czyli żeby opiewało w ten sposób:

„Reverendo Domino (imię, nazwisko proboszcza i kościół jego) conceditur pro foro canonico licentia atque pro foro civili delegatio ad rite benedicendum matrimonium inter N. N. et N. N. cum facultate subdelegandi alium sacerdotem“.

Tego bowiem domaga się zarówno prawo kościelne quoad licitatem actus (kan. 1095 § 2 i kan. 1096 § I), jakoteż obowiązujące jeszcze w b. zaborze austriackim prawo cywilne pod grozą nieważności ślubu, któregoby udzielił kapłan, niewydelegowany względnie nie subdelegowany, przez właściwego proboszcza narzeczonych.

Jeżeli zaś narzeczeni zawarli już związek małżeński przed władzą świecką, jak to ma miejsce w b. zaborze niemieckim, to w tym wypadku wystarcza narzeczonych zaopatrzyć w licencję, jak to przewiduje kodeks prawa kanonicznego kan. 1097 § 3.

Kurja Metropolitalna Warszawska poleca, żeby W.W. Ks. Proboszczowie ściśle się do powyższego zastosowali.

8. Pozwolenia władz wojskowych do ślubu.

W Dzienniku Ustaw Nr. 4 r. b. z 13 stycznia w poz. 26 zostało ogłoszone rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 11 stycznia 1928 r. w sprawie zmian i uzupełnień niektórych postanowień ustawy z dnia 23 maja 1924 r. o powszechnym obowiązku służby wojskowej. W rozporządzeniu tym w Nr. 85 jest powiedziane, że Art. 83 *skreśla się*. Art. zaś 83 Ustawy z 1924 r. brzmiał: „Zezwolenia na zawarcie małżeństwa osobom, obowiązanyom do służby wojskowej (przed odbyciem służby w wojsku stałym lub uznaniem ich za niezdolnych do służby w wojsku stałym art. 4) udzielają władze wojskowe...“

A więc z dniem 1 maja r. b. zezwolenie władz wojskowych na małżeństwo wyżej wymienionych osób jest niepotrzebne.

9. Ubezpieczenie służby w Kasie chorych.

Wobec nierównego traktowania służby na plebanjach przez zarządy Kasy Chorych podajemy do wiadomości W.W. Duchowieństwa wyjaśnienie następujące:

OKRĘGOWY URZĄD UBEZPIECZEŃ

W WARSZAWIE

Nr. 1655/27.

Warszawa, dnia 17 marca 1927 r.

W odpowiedzi na pismo ks. Proboszcza z dnia 13, II i 1, III. 1927 r. Okręgowy Urząd Ubezpieczeń w Warszawie, komunikuje, iż wobec wyjaśnienia Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej z dn. 7. I: 1926 r. Nr. 1330/U. 3., że pracownicy rolni i leśni oraz osoby należące do służby domowej w gospodarstwach wiejskich—nie na-

leżą na terytorjum b. zaboru rosyjskiego do Kas Chorych oraz że za gospodarstwa wiejskie uważać należy każde gospodarstwo, którego siedziba znajduje się na terytorjum gminy wiejskiej, a więc nie tylko gospodarstwa połączone z posiadaniem roli, ale także z jej dzierżawą, lub użytkowaniem oraz domowe gospodarstwa na wsi (resk. Min. Pr. i Op. Społ. z dnia 1. V. 1922 r. L. 905/VII)—służba domowa zatrudniona przez Ks. Proboszcza nie podlega ubezpieczeniu w Państwowej Kasie Chorych. (Przedruk z Wiadomości Diecezjalnych Częstochowskich, z dnia 28 marca 1928 roku Nr. 2, str. 18).

Radca Kurji Kanonik Metropolitalny *Ks. Dr. A. Fajęcki.*
Notariusz *Ks. W. Celiński.*

Zmiany w składzie osobistym Duchowieństwa Archidiecezji Warszawskiej.

MIANOWANI: Ks. Bolesław Tomaszewski, kapłan Archid. Warszawskiej, wik. par. Prażmów, Ks. Dr. Eugenjusz Szlenkwik, par. M. B. Loretańskiej na Pradze. Ks. Paweł Klikko, wik. par. św. Barbary w Warszawie. Ks. Leopold Jarosz M. S. T., Prefekt szkół w Warszawie, administratorem nowoutworzonej par. w Milanówku. Ks. Marjan Wasilewski, notariusz Sądu Arcybiskupiego, kapłanem zakładu dla nieuleczalnych przy ul. Belwederskiej 20.

ROZPORZĄDZENIA PRAWNO-PAŃSTWOWE.

I. W nr. 4 „Dziennika Ustaw“ z dnia 13 stycznia 1928 r. zamieszczone zostało rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej w sprawie zmian i uzupełnień niektórych postanowień ustawy z d. 23 maja 1924 r. o powszechnym obowiązku służby wojskowej. Rozporządzenie to wchodzi w życie z dniem ogłoszenia z mocą obowiązującą od dnia 1 maja 1928 roku i od tego terminu tracą moc obowiązującą wszelkie przepisy z nim sprzeczne.

Oto główne zmiany, obchodzące duchowieństwo.

Art. 21 otrzymuje cyfrę „20“ i brzmienie następujące:

„Urzednicy stanu cywilnego i prowadzący metryki, a w tych wypadkach, gdy dotyczące księgi stanu cywilnego uległy zniszczeniu lub zaginięciu, urzędy i instytucje, otrzymujące duplikaty tych ksiąg, mają obowiązek przysyłać corocznie najpóźniej do dnia 15 września urzędom gminnym wyciąg z metryk urodzonych i zmarłych, odnoszący się do osób płci męskiej, które w danym roku kalendarzowym ukończyły lub ukończą, gdyby żyły, 18 lat życia. W razie opieszałości powiatowa władza administracji ogólnej może zarządzić wykonanie tych czynności na koszt winnego.

Przepis artykułu 57 otrzymuje brzmienie następujące:

„Odroczenia terminu odbycia czynnej służby wojskowej mogą być udzielane: 3) poświęcającym się studjom teologii wyznań

chrześcijańskich dla uzyskania święceń duchownych — najdalej do terminu wcielenia poborowych (ochotników), odbywających skróconą czynną służbę wojskową w tym roku kalendarzowym, w którym kończą 25 lat życia“.

Przepis art. 58 otrzymuje brzmienie następujące: „Z chwilą ogłoszenia mobilizacji, odroczenia tracą moc i osoby, które je uzyskały, mogą być, na zasadzie rozporządzenia Ministra Spraw Wojskowych powołane do służby wojskowej. W czasie wojny odroczenia terminu odbycia czynnej służby wojskowej mogą być udzielane na warunkach ustalonych w rozporządzeniu Ministra Spraw Wojskowych.

Art. 83 *skreśla się*. Artykuł ten w Ustawie z roku 1924 brzmiał: „Zezwolenia na zawarcie małżeństwa osobom, obowiązany do służby wojskowej (przed odbyciem służby w wojsku stałym lub uznaniem ich za niezdolnych do służby w wojsku stałym art. 4) udzielają władze wojskowe. Sposób udzielania zezwolenia ustali rozporządzenia Ministra Spraw Wojskowych.

(A więc od 1 maja r. b. żadnych zezwoleń przed odbyciem służby wojskowej nie potrzeba. *Księża proboszczowie mogą swobodnie błogosławić małżeństwa osób, które nie zostały przyjęte jeszcze do służby wojskowej*).

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 16 lutego 1928 roku, o prawie budowlanem i zabudowaniu osiedli.

W Nr. 23 „Dziennika Ustaw“ z roku bieżącego ogłoszona została ustawa o prawie budowlanem. Przepisy budowlane zawarte zostały w 422 artykułach. Przytaczamy na tem miejscu niektóre artykuły, przedewszystkiem zaś dotyczące budowy użyteczności publicznej w gminach wiejskich.

Postanowienia ogólne.

Art. 1. Przepisy rozporządzenia niniejszego, tudzież rozporządzenia i przepisy miejscowe, na podstawie tego rozporządzenia wydane, mają zastosowanie:

- 1) przy budowie, zmianach budowlanych i utrzymaniu:
 - a) wszelkich budynków naziemnych i podziemnych zarówno w osiedlach, jak i poza osiedlami;
 - b) urządzeń związanych z budynkami tudzież urządzeń pomocniczych przy budowie;
- 2) przy tworzeniu nowych działek budowlanych w osiedlach;
- 3) przy zakładaniu, urządzaniu i zmianach przez gminę w obrębie osiedli, ulic i dróg, placów i wszelkich terenów, przeznaczonych do użytku publicznego.

Art. 2. Uzyskanie pozwolenia władz na budowę, zmiany budowlane i użytkowanie budynków i urządzeń, związanych z budynkami, jest wymagane tylko w wypadkach, przewidzianych w ni-

niejszem rozporządzeniu (art. art. 998, 333, 334, 357) lub w wydanych na jego podstawie przepisach miejscowych (art. art. 408—417).

Część I. ZABUDOWANIE OSIEDLI.

Tyt. I. Plany zabudowania.

Art. 18. Dla zakładów przemysłowych, które mogą zagrażać bezpieczeństwu publicznemu, a przede wszystkim życiu i zdrowiu sąsiadów, lub też mogą ich narażać na szkody i specjalne uciążliwości z powodu hałasu, wyziewów i t. p., powinny być w planie zabudowania przewidziane odrębne dzielnice.

Art. 21. Do sporządzania planów zabudowania są powołane:

- a) w mieście Warszawie, w miastach o własnym statucie i w ogóle w miastach, wydzielonych z powiatów, magistraty,
- b) w gminach miejskich, niewydzielonych z powiatów i w gminach wiejskich, w tych ostatnich z wyjątkami, zastrzeżonymi w następnym punkcie c) wydziały powiatowe.

Art. 25. O przystąpieniu do sporządzenia planu zabudowania powinno nastąpić ogłoszenie w sposób, przyjęty w danej miejscowości oraz ogłoszenia w „Monitorze Polskim” tudzież we właściwym „Dzienniku Wojewódzkim” i co najmniej w dwóch pismach miejscowych, jeżeli takie istnieją, a w miejscowościach wiejskich ponadto w drodze wywieszenia obwieszczenia we właściwych zarządach gmin w miejscu widocznym na okres conajmniej jednego tygodnia.

Tyt. II. Parcele terenów budowlanych.

Art. 52. Podział położonych w osiedlach terenów budowlanych, niestanowiących własności państwa albo związków komunalnych, na dwie lub więcej działek, może być dokonywane tylko na podstawie zatwierdzonego planu parcelacji.

Przed uzyskaniem takiego zatwierdzenia umowy o odstąpieniu części nieruchomości nie mają mocy prawnej.

Art. 67. Rzeczywiste koszty urządzenia ulic i dróg, obejmujące również wartość gruntów użytych pod założenie tych ulic i dróg, po odtrąceniu — jeżeli chodzi o gminy miejskie — części, która w myśl artykułu 174 zostaje przełożona na właścicieli odnośnych działek, — powinny być zwrócone przez gminę osobom, które te koszty poniosły, najdalej w terminie rocznym od dnia przejścia odnośnych ulic i dróg.

Tyt. III. Scalenie działek budowlanych.

Art. 70. Nie podlegają scalaniu:

- a) grunty, które w myśl planu zabudowania nie podlegają zabudowaniu, jako przeznaczone na ulice, place, ogrody i t. p.,
- b) grunty, które w myśl planu zabudowania są przeznaczone pod budynki użyteczności publicznej,

- c) grunty, zawierające bogactwa mineralne, jak źródła mineralne, pokłady minerałów i t. p.,
- d) grunty, potrzebne dla działalności zakładów przemysłowych, górniczych, lub komunikacyjnych,
- e) grunty państwowe i przez państwo użytkowane,
- f) grunty, objęte badaniami górniczymi i pola naftowe, gdy rozpoczęto na nich roboty górnicze.

Art. 75. Scalenie polega na połączeniu w jedną całość wszystkich działek, włączonych do obszaru scalania i na takim nowym podziale tego obszaru, ażeby działki nowoutworzone nadawały się do zabudowania, zgodnego z przepisami obowiązującymi i z planem zabudowania (art. 68), względnie do celowego i ekonomicznego zabudowania (art. 69).

Tyt. IV. Przekształcenie działek zabudowanych wadliwie.

Art. 145. Działki podlegające przekształceniu powinny być nabyte przez gminę. Gminie przysługuje w takim razie prawo przymusowego opróżnienia lokali w budynkach, znajdujących się na działkach, w drodze administracyjnej za pomocą władz, powołanych do sprawowania nadzoru nad utrzymaniem budynków (art. 380), po dostarczeniu przez gminę osobom, zajmującym te lokale, odpowiednich pomieszczeń zastępczych.

Art. 147. Nowoutworzone działki obowiązana jest gmina oddać byłym właścicielom na ich żądanie.

Tyt. V. Wywłaszczenie nieruchomości.

Art. 171. Do czasu wydania ogólnie państwowej ustawy o wywłaszczeniu nieruchomości ze względów wyższej użyteczności, wywłaszczenie w wypadkach, przewidzianych w rozporządzeniu niniejszem, następuje: w Warszawie i w województwach: białostockiem, kieleckiem, lubelskiem, łódzkim, nowogródzkim, poleskiem, warszawskim, wileńskiem i wołyńskiem w trybie, przewidzianym w dekreście z dnia 7 lutego 1919 r. w przedmiocie przepisów tymczasowych o wywłaszczeniu na użytek dróg żelaznych i innych dróg komunikacyjnych lądowych i wodnych oraz wszelkich urządzeń użyteczności publicznej (Dz. P. P. P. Nr. 14, poz. 162).

Część II. PRZEPISY POLICYJNO-BUDOWLANE.

Tytuł I. Przepisy dla gmin miejskich i uzdrowisk.

Art. 172—263 dotyczy: ulic, zabudowań działek, wysokość budynków, budynków ogniotrwałych i nieogniotrwałych, murów ogniochronnych, fundamentów i ścian, schodów, świetlików, pieców i kominów, lokali przeznaczonych na pobyt ludzi, studni, ustępów, obór, stajni i chlewów, wreszcie zewnętrznego wyglądu budynków.

Tyt. II. Przepisy dla gmin wiejskich.

Art. 264. W osiedlach, posiadających prawomocne plany zabuwania albo linje regulacyjne, nowe budynki frontowe powinny być wznoszone w linji zabudowania.

Art. 265. W osiedlach, nie posiadających prawomocnych planów albo linji zabudowania (regulacyjnych) nowe budynki powinny być wznoszone w odległości co najmniej 3,5 metra, ogrodzenie zaś co najmniej 75 centymetrów od dróg publicznych.

Art. 266. Przestrzeń pomiędzy budynkami frontowymi a drogą nie może być użyta na podrzędne budynki gospodarskie, lecz powinna być zużytkowana na ogródki.

Ogródki przed domami powinny być odpowiednio odgraniczone od ulicy.

W wypadkach, zasługujących na uwzględnienie, właściwa władza może zwolnić od obowiązku urządzenia ogródków.

270. Za ogniotrwałe uważa się budynki, których ściany zewnętrzne, ściany nośne (kapitałne), filary nośne i pokrycie dachu są wykonane z materiałów niezapalnych a mianowicie: ściany i filary—z kamienia, betonu, cegły, gliny i t. p. materiałów, a pokrycie dachu—z dachówki, blachy, papy, szkła, kamienia, łupku, cementu i t. p.

Budynki o obustronnie otynkowanych ścianach z materiałów niezapalnych w szkielecie drewnianym (np. mur pruski) i o pokryciu ogniotrwałem uważa się za ogniotrwałe.

Art. 277. Nowe budynki powinny być wznoszone z zachowaniem co najmniej niżej podanych odległości od granic sąsiadów:

a) budynki nieogniotrwałe — 6 metrów

b) budynki ogniotrwałe, posiadające od strony granicy otwory, prowadzące do pomieszczeń, przeznaczonych na pobyt ludzi, — 4 metrów,

c) budynki ogniotrwałe nie posiadające od strony granicy otworów, wspomnianych w punkcie b), — 3 metrów.

Art. 304. Wysokość pomieszczeń przeznaczonych na pobyt ludzi, powinna wynosić od podłogi do belki stropowej co najmniej 2,5 metra, a na poddaszu—2,2 metra, z wyjątkiem wypadków, przewidzianych w art. 325.

Art. 305. Okna pomieszczeń przeznaczonych na pobyt ludzi, powinny być zaopatrzone w odpowiednie urządzenia do otwierania.

W każdym takim pomieszczeniu (pokoju), co najmniej jedno okno powinno posiadać lufcik.

Powierzchnia okna powinna wynosić co najmniej jedną dziesiątą część powierzchni podłogi lokalu.

Art. 309. Odległość studzien od granic sąsiadów powinna wynosić co najmniej 5 metrów, a od obór, stajen, chlewów i t. p. oraz od gnojników i dołów ustępowych—co najmniej 10 metrów.

Studnie wspólne mogą być urządzone na granicy działki.

Art. 313. Na każdej działce, na której znajdują się budynki, przeznaczone na pobyt ludzi, powinien być urządzony ustęp.

Art. 317. Wznoszone w obrębie osiedla budynki dłuższe od 25 metrów, w których mają być urządzone pomieszczenia, przeznaczone na pobyt ludzi, powinny być poprzedzielane murami ogniochronnymi w myśl artykułów 199—202, z wyjątkiem wypadków, przewidzianych w artykule 325.

Art. 318. Budynki nieogniotrwale nie mogą posiadać więcej od dwóch kontygnacyj (parter i jedno piętro), z wyjątkiem wypadków, przewidzianych w artykule 325.

Urządzanie w budynkach nieogniotrwiałych nad piętrem poddaszy mieszkalnych jest zabronione.

Tyt. III. Budynki przeznaczone na szczególne cele.

Art. 320. Minister Robót Publicznych jest upoważniony do wydawania w drodze rozporządzeń w porozumieniu z zainteresowanymi ministrami szczegółowych przepisów o budowie: świątyń, teatrów, kinematografów, strzelnic, cyrków, szkół, hoteli, hal targowych, szpitali, budynków, przeznaczonych na zebrania publiczne i wogóle budynków, przeznaczonych do użytku publicznego.

Tyt. VI. Przystąpienie do budowy i oddanie budynków do użytku.

Art. 332. Na wykonanie robót, wyszczególnionych niżej w artykułach 333 i 334, o ile roboty te nie dotyczą budynków państwowych, wymagane jest uzyskanie pozwolenia właściwej władzy.

Art. 333. Dla uzyskania pozwolenia na wykonanie niżej wymienionych robót konieczne jest przedstawienie przez budującego właściwej władzy projektu (planu) do zatwierdzenia.

Art. 334. Przedstawienie projektu (planu) nie jest wymagane dla uzyskania pozwolenia na wykonanie niżej wymienionych robót:

a) na roboty wyszczególnione w punkcie a), b) i c) artykułu 333, a dotyczące parterowych budynków mieszkalnych i gospodarskich w miejscowościach wiejskich, z wyjątkiem robót dotyczących budynków w miejscowościach wiejskich na terenie województw poznańskiego i pomorskiego, do których mają zastosowanie postanowienia artykułu 333,

b) na rozebranie budynków albo ich części, nie wpływających na moc i trwałość, zdrowość, bezpieczeństwo od ognia lub wygląd pozostałych części budynków,

c) na ustawienie silników mechanicznych o sile do 2 koni mechanicznych przewodów gazowych i stałych przewodów elektrycznych dla prądów o wysokim napięciu, piorunochronów, studzien, ustępów i gnojowników, z wyjątkiem urządzeń wspomnianych w punkcie d) artykułu 335,

d) na urządzenie ogrodzeń, wznoszonych od strony ulic i placów publicznych, a nie podpadających pod postanowienia punktu e) artykułu 333 i rusztowań od strony ulic i placów publicznych tu-

dzień na wzniesienie wykraczających poza linję regulacyjną tymczasowych budynków, niezbędnych przy budowie.

Art. 357. Bez uprzedniego uzyskania pozwolenia właściwej władzy zabronione jest użytkowanie budynków i urządzeń, wymagających uzyskania pozwolenia w myśl artykułu 333 niniejszego rozporządzenia.

Art. 358. Roboty, wymienione w art. 333, powinny być wykonywane pod nadzorem technicznego kierownika.

Art. 360. Projekty (plany), wymagane dla uzyskania pozwolenia na budowę w myśl art. 333, z wyjątkiem projektów, wspomnianych w ustępie 2 art. 359, mogą sporządzić tylko osoby do tego uprawnione.

Art. 377. Właściciele budynków lub osoby w ich imieniu działające, obowiązani są utrzymywać budynki w stanie dobrym, czysto i porządknie i nie powinni dopuszczać, aby budynki wskutek zaniedbania zagrażały bezpieczeństwu osobistemu lub publicznemu, oddziaływały szkodliwie na zdrowie mieszkańców lub szpeciły ulice i place publiczne.

Tytuł IX. Władze.

Art. 384. Do wojewody należy:

a) wydawanie pozwoleń na budowę, przebudowę i zmiany świątyń, pomników wznoszonych i tablic pamiątkowych przeznaczonych do zawieszania w miejscach publicznych, tudzież wszelkich budynków, przeznaczonych do użytku publicznego, jak teatry, kinematografy, cyrki, szkoły, hotele, hale targowe, szpitale, strzelnice i t. p. z wyjątkiem wypadków, przewidzianych niżej w artykule 386.

b) wydawanie pozwoleń na użytkowanie budynków, podpadających pod postanowienia punktu a).

Wojewoda jest upoważniony do przekazania staroście wydawania pozwoleń na budowę, przebudowę, zmiany i użytkowanie budynków, wspomnianych w punkcie a).

Art. 390. Do starosty należy wydawanie pozwoleń na budowę, przebudowę i zmianę budynków prywatnych, znajdujących się w strefie nadgranicznej, określonej w przepisach o granicach państwa, tudzież na użytkowanie tych budynków.

Art. 319. Z dniem wejścia w życie przepisów niniejszego rozporządzenia tracą moc obowiązującą przepisy z niemi sprzeczne, wydane zarówno w drodze ustaw jak i rozporządzeń.

Prezydent Rzeczypospolitej: **I. Mościcki.**

Prezes Rady Ministrów i Minister Spraw Wojsk. **J. Piłsudski.**

Minister: **K. Bartel.** Minister Spraw Wewnętrznych: **Sławoj Składkowski,** Minister Spraw Zagranicznych: **August Zaleski,** Minister Skarbu: **G. Czechowicz,** Minister Sprawiedliwości: **A. Meysztowicz,** Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego: **Dr. Dobrucki,** Minister Rolnictwa: **K. Niezabytowski,** Minister Przemysłu:

słu i Handlu: **E. Kwiatkowski**, Minister Komunikacji: **Romocki**, Minister Robót Publicznych: **Moraczewski**, Minister Pracy i Opieki Społecznej: **Dr. Jurkiewicz**, Minister Reform Rolnych: **Witold Staniewicz**, Minister Pocht i Telegrafów: **Bogusław Miedziński**.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 6-go marca 1928 roku o opiece nad zabytkami.

Na podstawie art. 44 ust. 6 Konstytucji i ustawy z dnia 2-go sierpnia 1926 roku o upoważnieniu Prezydenta Rzeczypospolitej do wydawania rozporządzeń z mocą ustawy (Dz. U. R. P. Nr. 78, poz. 443) postanawiam co następuje:

I. Postanowienia ogólne.

Art. 1. Zabytkiem w rozumieniu niniejszego rozporządzenia jest każdy przedmiot tak nieruchomy, jak ruchomy, charakterystyczny dla pewnej epoki, posiadający wartość artystyczną, kulturalną, historyczną, archeologiczną, lub paleontologiczną, stwierdzoną orzeczeniem władzy państwowej, i zasługujący wskutek tego na zachowanie.

Art. 2. Za zabytki mogą być w szczególności uznane:

1) jaskinie i groby wraz z przedprożami; grodziska (horodyszcza, „zameczyska“, piłkalnie, t. zw. szwedzkie góry, okopy, szanice i wały); ślady osad lądowych i nawodnych; cmentarzyska szkieletowe i ciałopalne, „polą urnowe“ oraz poszczególne groby, kurhany, mogiły, kopce; kopalnie przedhistoryczne (krzemienia soli, bursztynu, miedzi, żelaza i barwików mineralnych); piece garncarskie i piece do wytapiania metali; kręgi kamienne i kamienie ustawiane; figury kamienne przedhistoryczne (t. zw. baby kamienne i posągi bóstw) i głązy obrabiane (żarna, głązy ze znakami, ze stopami, misami, krzyżami, podkowami, dołkami i t. p.);

2) budowle zarówno murowane, jak drewniane, wraz z wszelkimi szczegółami architektury i dekoracji ściennej oraz z otoczeniem (ogrodem, placem), a także dochowane w późniejszej budowie części dawne (prezbiterja, kaplice, wieże, bramy, portale, kolumny, drzwi, kominki i t. p.);

3) luźno stojące pomniki, nagrobki, kapliczki, figury, krzyże, kolumny, słupy graniczne i t. p.;

4) ruiny budowli, pomników i posągów;

5) grupy budowlane, wybitne pod względem estetycznym i znamienne bądź dla całych osad, miast, wsi, bądź dla ich dzielnic;

6) na gruncie dochowane rozplanowania starych miast i dzielnic staromiejskich;

7) ogrody ozdobne, oraz aleje cmentarne i przydrożne, drzewa sędziwe i okazałe i t. p.;

8) przedmioty, związane bezpośrednio z przeznaczeniem budynku (ołtarze, ambony, chrzcielnice, stalle, pomniki, nagrobki

w grobach kościelnych wraz z ukrytymi w nich dziełami pracy ręcznej, epitafia, tablice, vota szaty i naczynia obrzędowe, dzwony i t. p.);

9) dzieła sztuk plastycznych: obrazy, rzeźby;

10) dzieła sztuk zdobniczych i kunsztów cechowych, zbroje, makaty, pasy, kilimy, hafty, koronki, ubiory, meble, sprzęty, naczynia zegary, świeczniki, wyroby złotnicze, emalje, szkło, ceramika, kraty, okucia, zamki, godła, znaki i t. p.;

11) monety, medale, pieczęcie, tłoki mennicze;

12) druki, archiwalja, rękopisy zwykłe i ozdobne, autografy, oprawy książek;

13) ludowe sprzęty domowe i wyroby przemysłu ludowego;

14) wykopaliska i znaleziska przedhistoryczne i archeologiczne;

15) wykopaliska i znaleziska paleontologiczne;

16) kolekcje przedmiotów, przechowywanych w muzeach, bibliotekach, w skarbcach i składach świątyń, zgromadzeniach cechowych, urzędach samorządowych, chociażby poszczególne przedmioty kolekcji same przez się nie miały wartości artystyczno-historycznej.

Dokumenty mające w myśl prawa kanonicznego charakter tajny, a w szczególności przechowywane w tajnych archiwach biskupich, oraz przedmioty specjalnego kultu religijnego np. obrazy cudowne wyjęte są z pod działania niniejszego rozporządzenia.

Art. 3. Przedmioty otrzymują charakter zabytków w znaczeniu niniejszego rozporządzenia na skutek orzeczenia władzy konserwatorskiej pierwszej instancji, stwierdzającego wartość zabytkową przedmiotu, a nadto przy zabytkach nieruchomych określającego granice zabytku i granice otoczenia podlegającego przepisom niniejszego rozporządzenia w myśl art. 2 punkt 2.

Przedmioty te podlegają ochronie prawa już od chwili doręczenia orzeczenia.

Orzeczenie władzy konserwatorskiej, stwierdzające wartość zabytkową przedmiotu, stanowiącego część składową nieruchomości, wpisanej do ksiąg gruntowych (wieczystych), doręcza się właściwemu oddziałowi Prokuratury Generalnej celem wpisania do tych ksiąg w sposób, odpowiadający przepisom o ich prowadzeniu.

Władza ma prawo umieścić na zabytku nieruchomym odpowiedni znak lub napis.

Art. 4. Władze konserwatorskie pierwszej instancji prowadzą rejestr zabytków. Sposób prowadzenia rejestru określi rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

II. Władze konserwatorskie.

Art. 5. Opiekę nad zabytkami sprawują władze konserwatorskie. Władzami konserwatorskimi pierwszej instancji są woje-

wódzkie władze administracji ogólnej. Władzą konserwatorską drugiej instancji jest Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

W odniesieniu do starożytności, dzieł sztuki, dokumentów archiwalnych i rękopisów, posiadających wartość historyczną lub artystyczną, znajdujących się w katolickich kościołach i lokalach kościelnych, władzą konserwatorską są komisje mieszane świecko-duchowne, mianowane przez właściwego Biskupa w porozumieniu z Ministrem Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Art. 6. Organami fachowymi wojewódzkich władz administracji ogólnej są konserwatorowie, mianowani przez Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Konserwatorowie należą do składu personalnego urzędu wojewódzkiego; jeden konserwator może pełnić obowiązki w kilku województwach.

Prawa i obowiązki konserwatorów, jako organów fachowych, określa Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych.

Art. 7. Skład i kompetencje komisji mieszanych świecko-duchownych (art. 5), oraz tryb ich urzędowania określa drogą rozporządzenia Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, w porozumieniu z władzami kościelnymi.

Art. 8. Do wydawania zarządzeń tymczasowych, o ile wydanie ich należałoby do wojewódzkich władz administracji ogólnej, w szczególności co do nadzoru i wstrzymania robót, mogą być upoważnione powiatowe władze administracji ogólnej przez Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych.

Art. 9. Do współdziałania z władzami wojewódzkimi administracji ogólnej w wykonywaniu opieki nad zabytkami, powołane będą okręgowe komisje konserwatorskie.

Skład, siedziby, obszar i zakres działania okręgowych komisji konserwatorskich określi rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego i Ministra Spraw Wewnętrznych.

Art. 10. Do zarządzeń i orzeczeń, wydawanych przez władze wojewódzkie administracji ogólnej, jako władze konserwatorskie, mają zastosowanie przepisy o środkach odwoławczych od orzeczeń władz administracyjnych.

III. Opieka nad zabytkami.

Art. 11. Władze konserwatorskie mają prawo badania wszelkich przedmiotów w celu stwierdzenia ich wartości zabytkowej, a to w miejscach, w których te przedmioty się znajdują.

Art. 12. Jeżeli zachodzi obawa, że przedmiot, mogący być uznany za zabytek, w myśl niniejszego rozporządzenia, a nie mający jeszcze charakteru zabytku (art. 3), może na skutek prowadzo-

nych około niego robót ulec wpływowi szkodliwym dla jego zachowania, władza konserwatorska władna jest wstrzymać roboty, zmierzające do zburzenia, zniszczenia, przerobienia, odnowienia, rekonstruowania, zdobienia lub uzupełnienia tego przedmiotu.

Władza konserwatorska może też wydać zakaz zbywania odpłatnego lub bezpłatnego takiego przedmiotu.

Jeżeli w przeciągu trzech miesięcy od daty tych zarządzeń, nie zapadnie orzeczenie władzy konserwatorskiej o wartości zabytkowej przedmiotu, zakazy powyższe tracą moc obowiązującą.

Art. 13. Zarządy związków komunalnych, gmin wyznaniowych, osób prawnych kościelnych i zakonnych Kościoła katolickiego, wszelkie wogóle korporacje publiczno-prawne, jak również stowarzyszenia, posiadające osobowość prawną, które mają na celu opiekę nad zabytkami, obowiązane są zawiadomić właściwe władze konserwatorskie pierwszej instancji o będących w ich posiadaniu przedmiotach, co do których zachodzą dane, że mają wartość zabytkową, jak również o wszelkich zdarzeniach, które wywarły ujemny wpływ na konserwację przedmiotów.

Art. 14. Zabytków nie wolno burzyć, rozkopywać, niszczyć, przerabiać, odnawiać, rekonstruować, zabudowywać, zdobić, uzupełniać, ani przewozić, bez uprzedniego zezwolenia władzy konserwatorskiej pierwszej instancji.

Władza ta ma prawo wstrzymać roboty, wykonywane bez zezwolenia lub w sposób niewłaściwy i zmusić właściciela przedmiotu do wykonywania tych robót w sposób właściwy.

Art. 16. Właściciel (posiadacz) zabytku winien utrzymywać go w należytem stanie.

Władza konserwatorska może nakazać osobom prawnym, wymienionym w art. 13, dokonywanie potrzebnych robót konserwatorskich i przedsięwzięcie wszelkich środków, niezbędnych dla zabezpieczenia należących do nich zabytków na koszt własny oraz wyznaczać w tym celu terminy.

W stosunku do innych osób, władza konserwatorska może zarządzić dokonanie takich robót i przedsięwzięcie takich środków — w braku przyzwolenia właściciela (posiadacza) — jedynie na koszt Państwa.

Art. 17. Jeżeli zabytkom, należącym do osób wymienionych w art. 13, grozi niebezpieczeństwo zniszczenia, uszkodzenia lub niedozwolonego wywozu zagranicę, a zwłoka mogłaby spowodować niepowetowaną szkodę, władze konserwatorskie mają prawo, niezależnie od zarządzeń, wydawanych na zasadzie art. 16, wydawać zarządzenia, zmierzające do zapobieżenia wywozowi zabytku zagranicę, a nawet wziąć zabytki, o które chodzi, czasowo w zarząd państwowy, w szczególności przenieść je do muzeów lub bibliotek państwowych lub publicznych, a to aż do usunięcia powyższego niebezpieczeństwa.

Art. 18. Jeżeli grozi niebezpieczeństwo zniszczenia lub uszkodzenia zabytku, a zarządzenia, przewidziane w art. 14 do 16 włącznie, tego niebezpieczeństwa nie uchylają, lub jeżeli jest niebezpieczeństwo wywozu zabytku zagranicę, przedmioty, uznane za zabytki, mogą być wywłaszczone na rzecz Państwa, związków komunalnych lub innych, wymienionych w art. 13 osób prawnych, które mają na celu opiekę nad zabytkami, o ile te ostatnie o to się ubiegają lub wyrażą na to zgodę.

Art. 19. Zabytki ruchome, należące do osób prawnych, wymienionych w art. 13, mogą być pozbywane nie inaczej, jak za zezwoleniem Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, względnie komisji mieszanej, o ile chodzi o zabytki, podlegające jej kompetencji.

Zabytki, należące do osób prywatnych, mogą być pozbywane tylko za uprzednim zawiadomieniem władzy konserwatorskiej pierwszej instancji.

Dziedzic lub legatarjusz zabytku winien o przejściu na niego prawa własności zabytku zawiadomić władzę konserwatorską pierwszej instancji, o ile mu wiadomo, że dany przedmiot jest zabytkiem.

W stosunku do zabytków, na które prowadzi się egzekucję, obowiązek zawiadomienia o tem władzy konserwatorskiej ciąży zarówno na właścicielu (posiadaczu) zabytku, jak na władzach, przeprowadzających egzekucję.

Na nabywcę przechodzą wszelkie ograniczenia i obowiązki, nałożone na podstawie niniejszego rozporządzenia.

Art. 20. Skarbowi Państwa służy prawo pierwszeństwa nabycia sprzedawanego przez właściciela zabytku ruchomego, bądź nieruchomego, a to na podstawie odpowiednich przepisów dzielnicowych kodeksów cywilnych o pierwokupie (§§ 1072 — 1079 kod. cyw. austr. §§ 504 — 514 kod. cyw. niem.)

Na obszarach, wchodzących w skład właściwości terytorjalnej sądów apelacyjnych w Warszawie, Lublinie i Wilnie, stosują się przepisy następujące:

1) właściciel zabytku, zarówno nieruchomego, jak i ruchomego, może go sprzedać osobie trzeciej jedynie pod warunkiem, że sprzedaż dojdzie do skutku, o ile Skarb Państwa, działający przez władzę konserwatorską pierwszej instancji, nie kupi tego zabytku od właściciela pod temi warunkami, jakie zostały ustalone w umowie z trzecim nabywcą, a to o ile chodzi o zabytek nieruchomy — w ciągu 2 miesięcy od daty doręczenia przez sprzedawcę powyższej władzy umowy sprzedaży, zawartej przez właściciela z osobą trzecią, a o ile chodzi o zabytek ruchomy — w ciągu dni 3 od takiegoż doręczenia;

2) umowa sprzedaży właściciela z osobą trzecią winna być doręczona lub wysłana pocztą, listem poleconym przez sprzedawcę do władzy konserwatorskiej pierwszej instancji, najdalej następnie-

go dnia powszedniego po jej zawarciu z nabywcą, a to pod skutkami odpowiedzialności wobec Skarbu pokrycia mu powstałych szkód i strat;

3) sprzedaż osobie trzeciej może nastąpić dopiero wówczas, o ile Skarb w terminach, przewidzianych w punkcie 1, nie kupił zabytku od właściciela sprzedawcy i nie wykonał wszystkich warunków, obciążających trzeciego nabywcę, a przewidzianych w umowie zawartej przez tegoż ze sprzedawcą;

4) o ile zabytek stanowi przedmiot sprzedaży przymusowej, władza konserwatorska pierwszej instancji winna być zawiadomiona o terminie sprzedaży narówni z wierzycielami i dłużnikiem, a po-
zatem skarbowi w tym przypadku prawo pierwszeństwa nie służy.

Art. 21. Zabytki nie mogą być wywożone z granic Państwa Polskiego, bez zezwolenia władzy konserwatorskiej pierwszej instancji.

Art. 22. Wymienione w art. 2 przedmioty, przywiezione z zagranicy, przez przeciąg lat pięciu od daty przywozu, nie podlegają przepisom niniejszego rozporządzenia.

Art. 23. Zabytek, który utracił swą wartość zabytkową, oraz zabytek, wywieziony zagranicę za zezwoleniem władzy konserwatorskiej, zostaje wykreślony z rejestru.

O wykreśleniu z rejestru zabytku nieruchomego należy zawiadomić właściwy oddział Prokuraturji Generalnej celem spowodowania wykreślenia wpisu, o którym mowa w art. 3 ust. 3.

Art. 24. Władze konserwatorskie pierwszej instancji mogą zakazać wszelkich robót, których wykonanie zeszpeciłoby otoczenie zabytku i widok na zabytek lub z zabytku, albo roboty te wstrzymać.

Przepisu powyższego nie należy stosować, jeżeli zastosowanie go naraziłoby zamierzającego przeprowadzić roboty na niestosunkowo dużą szkodę lub nakład pieniężny.

IV. Wykopaliska i znaleziska.

Art. 25. Właściciele, dzierżawcy lub posiadacze gruntów, na których odkryto wykopaliska lub znaleziska (punkty 14 i 15 art. 2), jak również ci, którzy odkrycia dokonali i kierownicy robót, podczas których na wykopaliska natrafiono, obowiązani są niezwłocznie zawiadomić o tem władzę konserwatorską pierwszej instancji.

Władza konserwatorska wyda celem zabezpieczenia wykopalisk lub znalezisk stosowne zarządzenia, a w szczególności zarządzić może wstrzymanie robót lub określić sposób ich dalszego prowadzenia.

Art. 26. Poszukiwania archeologiczne i paleontologiczne wymagają zezwolenia władzy konserwatorskiej pierwszej instancji i podlegają jej kontroli.

Art. 27. Zabytki, będące wykopaliskami i znaleziskami, mogą być niezależnie od warunków, przewidzianych w art. 18, wywłasz-

zione na rzecz Państwa, związków samorządowych lub osób prawnych, zajmujących się opieką nad zabytkami, a to na ich prośbę lub za ich prośbą.

Art. 28. Grunty, na których dokonano odkrycia, mogą być dla badań naukowych wywłaszczone lub czasowo przymusowo zajęte na rzecz Państwa, związków samorządowych lub osób prawnych, zajmujących się opieką nad zabytkami, a to na ich prośbę lub za ich zgodą.

Wyjątek stanowią w myśl art. XIV Konkordatu ze Stolicą Świętą (Dz. U. R. P. z 1925 r. Nr. 72, poz. 501) grunty, należące do Kościoła katolickiego.

V. Wywłaszczenie zabytków.

Art. 29. Wywłaszczenie zabytków nieruchomości oraz gruntów o których mowa w art. 28, odbywa się na zasadzie ogólnych przepisów o wywłaszczeniu nieruchomości na cele użyteczności publicznej.

Art. 30. Wywłaszczenie zabytku ruchomego następuje na mocy orzeczenia władzy konserwatorskiej pierwszej instancji. Orzeczenie należy doręczyć tak właścicielowi, jak i posiadaczowi zabytku, na którym ciąży od tej chwili w stosunku do wywłaszczonego zabytku obowiązki zarządcy sądowego.

Art. 31. O ile odszkodowanie nie zostanie określone w drodze dobrowolnej umowy, władza konserwatorska zarządza rozprawę, na którą wzywa właściciela zabytku oraz, o ile wywłaszczenie dokonane jest na rzecz jednej z osób prawnych, wymienionych w art. 18, 27 i 28, upoważnionego przedstawiciela tejże. Termin rozprawy ogłasza się w dzienniku urzędowym województwa oraz w jednym z dzienników miejscowych.

Osoby, roszczące sobie prawo do wywłaszczonego przedmiotu, mają prawo zjawić się na rozprawie celem obrony swych interesów co do wysokości odszkodowania i sposobu jego wypłaty lub złożenia do depozytu sądowego.

Art. 32. Dla oceny wartości zabytku władza konserwatorska pierwszej instancji powołuje jednego lub więcej rzeczoznawców na zgodny wniosek stron lub w braku ich zgody według własnego uznania.

Przy ocenie zabytku należy mieć na względzie zarówno wartość w obrocie wewnętrznym, jak i zmniejszenie tej wartości wskutek ograniczeń, wynikających z niniejszego rozporządzenia.

Opinia rzeczoznawców może być pisemna lub ustna. W tym ostatnim wypadku wpisuje się do protokołu.

Opinia rzeczoznawców niema znaczenia, wiążącego władzę.

Art. 33. Orzeczenie władzy konserwatorskiej określa wysokość odszkodowania i sposób wypłaty, z uwzględnieniem praw osób trzecich (art. 31 ustęp ostatni).

Orzeczenie doręcza się wszystkim interesowanym, którzy wzięli udział w rozprawie.

Art. 34. Z chwilą uskutecznienia wypłaty odszkodowania względnie złożenia odszkodowania do depozytu sądowego prawo własności zabytku przechodzi na Państwo lub na osobę prawną, na rzecz której orzeczono wywłaszczenie. Równocześnie władza konserwatorska pierwszej instancji obejmuje lub upoważnia do objęcia zabytku w posiadanie, o ile to w myśl innych przepisów niniejszego rozporządzenia już wcześniej nie nastąpiło.

Właściciel oraz osoby trzecie, które wzięły udział w rozprawie, mogą, o ile czują się pokrzywdzone orzeczeniem o określeniu wysokości odszkodowania, dochodzić swych praw na drodze sądowej w ciągu sześciu miesięcy od dnia doręczenia im orzeczenia.

VI. Postanowienia karne.

Art. 35. Winni niezawiadomienia wbrew art. 13 właściwych władz konserwatorskich o zdarzeniach, które wywarły ujemny wpływ na konserwację zabytków, będą karani grzywną do 300 złotych.

Art. 36. Winny naruszenia przepisów art. 14, 25 ustęp pierwszy i 26 ulegnie karze aresztu do 4 tygodni albo grzywny do 500 złotych.

W razie zniszczenia zabytku lub zmniejszenia jego wartości można orzec karę pieniężną do wysokości wartości zniszczonego zabytku lub zmniejszenia jego wartości wskutek uszkodzenia.

Jeżeli winny jest przedsiębiorą lub kierownikiem robót, można przy powtórnem skazaniu za czyn, przewidziany w niniejszym artykule, orzec pozbawienie prawa wykonywania tego rodzaju robót na czas od 1 miesiąca do roku.

W wypadkach naruszenia przepisów art. 25 ustęp pierwszy i art. 26 można orzec konfiskatę zabytku na rzecz jednego z muzeów państwowych.

Art. 37. Winny wznowienia robót wskazanych lub wprowadzenia robót zabronionych przez władzę konserwatorską lub też prowadzenia robót w sposób inny, niż wskazany przez władzę konserwatorską (art. 12 ustęp pierwszy, 15, 24, 25 ustęp drugi) ulegnie karze aresztu do 6 tygodni albo grzywny do 1.000 złotych.

Ustęp drugi i trzeci artykułu 36 stosuje się.

Art. 38. Winny naruszenia przepisu art. 12 ustęp drugi i 19 ustęp pierwszy i drugi ulegnie karze grzywny do wysokości 2.000 złotych.

Art. 39. 1) Dziedzic lub legatarjusz, winny naruszenia art. 19 ustęp trzeci.

2) właściciel względnie posiadacz zabytku, winny naruszenia art. 19 ustęp czwarty.

ulegnie karze grzywny do 300 złotych.

Art. 40. Winny wywozu lub usiłowania wywozu zabytku

z granic Państwa bez zezwolenia, wymaganego niniejszem rozporządzeniem, ulegnie karze aresztu do trzech miesięcy lub karze grzywny do 5 tysięcy złotych. Nadto można orzec konfiskatę zabytku na rzecz jednego z muzeów państwowych, a w razie jeśli został on wywieziony zagranicę, należy orzec na rzecz Skarbu Państwa karę pieniężną, równającą się wartości wywiezionego zabytku.

Art. 51. Winny niedopuszczenia przedstawicieli władz konserwatorskich do wykonania czynności, przewidzianych w niniejszem rozporządzeniu, tudzież winny przeszkodzenia wykonaniu tych czynności—będzie karany aresztem do 4 tygodni lub grzywną do 1.000 złotych.

Art. 42. W razie, gdy czyn podlegający ukaraniu w myśl niniejszego rozporządzenia, jest zagrożony w innych przepisach karą surowszą, stosuje się te przepisy.

Art. 43. Do orzeczenia o przestępstwach, przewidzianych w niniejszem rozporządzeniu, powołane są sądy powiatowe (sądy pokoju).

Na obszarze mocy obowiązującej niemieckiego kodeksu karnego z 1871 r. należy orzec zamiast aresztu ponad 6 tygodni więzienie.

Na obszarze mocy obowiązującej austriackiej ustawy postępowania karnego z 1873 r. można wnieść odwołanie niezależne od przepisów §§ 283 i 464 p. k.

VII. Zabytki będące własnością Państwa.

Art. 44. Sposób chronienia przedmiotów zabytkowych, będących własnością Państwa, określi rozporządzenie Rady Ministrów.

VIII. Postanowienia przejściowe.

Art. 45. Przedmioty, uznane za zabytki na mocy przepisów poprzednich, podlegają opiece w myśl przepisów niniejszego rozporządzenia bez potrzeby stosowania art. 3.

IX. Postanowienia końcowe.

Art. 46. Wykonanie niniejszego rozporządzenia porucza się Ministrowi Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, Ministrowi Spraw Wewnętrznych i Ministrowi Sprawiedliwości, każdemu z nich stosownie do właściwego zakresu działania.

Art. 47. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie w 14 dni po dniu ogłoszenia.

Z chwilą wejścia w życie niniejszego rozporządzenia tracą moc obowiązującą wszystkie przepisy prawne, dotyczące opieki nad zabytkami.

Prezydent Rzeczypospolitej: **I. Mościcki**

Prezes Rady Ministrów i Minister Spraw Wojskowych:

J. Piłsudski

Minister: **K. Bartel**

Minister Spraw Wewnętrznych: **Sławoj Składkowski**

Minister Spraw Zagranicznych: **August Zaleski**

Minister Sprawiedliwości: **A. Meysztowicz**

Minister Skarbu: **G. Czechowicz**

Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego:

Dr. Dobrucki

Minister Rolnictwa: **K. Niezabytowski**

Minister Przemysłu i Handlu: **E. Kwiatkowski**

Minister Komunikacji: **Romocki**

Minister Robót Publicznych: **Moraczewski**

Minister Pracy i Opieki Społecznej: **Dr. Jurkiewicz**

Minister Reform Rolnych: **Witold Staniewicz**

Minister Poczty i Telegrafów: **Bogusław Miedziński.**

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 7 marca 1928 r. w sprawie organizacji więziennictwa. (w wyjątkach).

Art. 4. Więzienia stosownie do pojemności dzielą się na trzy klasy.

O ile rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości inaczej nie stanowi, należą:

a) do więzień I klasy: więzienia o pojemności ponad 450 osób;

b) do więzień II klasy: więzienia o pojemności od 150 do 450 osób;

c) do więzień III klasy: więzienia o pojemności do 150 osób i więzienia przy sądach grodzkich.

V. Opieka duchowna, oświata szkolna i pozaszkolna.

Art. 24. Więźniom należy umożliwić czerpanie nauk moralnych i pociechy religijnej ich wyznania.

Art. 25. W więzieniach I i II klasy dla więźniów wyznania rzymsko-katolickiego winny być, w więzieniach zaś III klasy, mogą być w miarę potrzeby i możliwości zorganizowane nabożeństwa i inne praktyki religijne w stałych odstępach czasu.

Art. 26. W więzieniach I i II klasy, mieszczących co najmniej 100 więźniów karnych jednego i tego samego wyznania nie rzymsko-katolickiego, mogą być organizowane nabożeństwa i inne praktyki religijne w stałych odstępach czasu w pomieszczeniach do tego przeznaczonych, o ile warunki miejscowe nie stają temu na przeszkodzie.

Art. 27. Opieki duchownej udzielają więźniom upoważnieni do tego przez Ministra Sprawiedliwości lub w nagłych wypadkach przez naczelnika więzienia duchowni tych wyznań religijnych, do których więzienia należą.

Art. 28. Na nabożeństwach obecni mogą być więźniowie, któ-

rzy tego pragną, nie wyłączając ukaranych dyscyplinarnie, o ile pomieszczenie i względy bezpieczeństwa na to pozwalają.

Więźniowie śledczy mogą uczęszczać na nabożeństwa, o ile władza, do której dyspozycji więzień pozostaje, nie poczyni w tym względzie specjalnych zastrzeżeń.

Art. 29. Zezwolenia na zawarcie ślubu udziela więźniom kar. nym Minister Sprawiedliwości, więźniom śledczym—władze, do których dyspozycji więźniowie przebywają w więzieniu.

Art. 30. W więzieniach I i II klasy, zwłaszcza zaś w więzieniach, w których istnieją oddziały dla nieletnich, powinny być utworzone szkoły dla więźniów. O otwarciu w więzieniu szkoły lub jej zwinięciu decyduje Minister Sprawiedliwości.

Art. 31. Obowiązkowemu nauczaniu podlegają więźniowie:

- 1) nieletni,
- 2) dorośli, skazani na karę pozbawienia wolności ponad 6 miesięcy, którzy nie przekroczyli wieku lat 40 i nie posiadają świadectwa z ukończenia 4 klas szkoły powszechnej.

Pozostali więźniowie mogą uczęszczać do szkoły: skazani za zezwoleniem naczelnika więzienia, śledczy—za zgodą władzy, do której dyspozycji są osadzeni w więzieniu.

Art. 32. W szkołach więziennych powinny być wykładane, nauka religji, czytania, pisanja, rachunki, geometria, historia i geografia Polski, nauka o Polsce współczesnej i nauka przyrody: a w miarę możliwości nauka rzemiosł, według programu, ustalonego przez Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego. Poza-tem mogą być wykładane inne przedmioty, wchodzące w zakres programu szkół powszechnych i rzemieślniczych, li tylko za zezwoleniem Ministra Sprawiedliwości. Wykłady odbywają się w języku polskim. W szkole więziennej należy używać podręczników, zatwierdzonych do użytku szkolnego przez Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Art. 33. Oprócz stałych nauczycieli więziennych mogą być dopuszczane do nauczania i prowadzenia odczytów oraz pogadek inne osoby z ramienia towarzystw patronatu i instytucyj kulturalno-oświatowych, za zgodą Ministra Sprawiedliwości lub naczelnika więzienia.

W celu podniesienia rozwoju umysłowego więźniów i ich umoralnienia w więzieniach mogą być urządzone odczyty, pogadanki, przedstawienia teatralne i audycje radjowe.

Odczyty i pogadanki na tematy polityczne i takie, które mogłyby mieć wpływ na podniesienie zmysłowej wyobraźni więźniów, są wzbronione.

Art. 34. Przy wstąpieniu do szkoły, przejście z oddziału do oddziału, oraz po ukończeniu szkoły, więźniowie podlegają egzaminowi. Z ukończenia szkoły więźniowie mogą otrzymać świadectwa.

Art. 35. W każdym więzieniu powinna być w miarę możliwości zorganizowana biblioteka. Biblioteka więzienia kompletuje się:

a) z książek i pism specjalnie w tym celu z polecenia Ministra Sprawiedliwości zakupywanych,

b) z książek, ofiarowanych przez osoby lub instytucje prywatne, po zaaprobowaniu ich przez Ministra Sprawiedliwości, lub wyznaczone przez niego podwładne mu organa.

Prezydent Rzeczypospolitej: I. Mościcki.

Prezes Rady Ministrów i Min. Spraw Wojsk.: J. Piłsudski.

DZIAŁ NIEURZĘDOWY.

O kulturę chrześcijańską.

Materjalistyczny pogląd na świat, na którego podłożu wyrastają chwasty nienawiści, chciwości, zmysłowości, despotyzmu i polityki siły, doprowadzającej do zbrojnych zatargów pomiędzy państwami i narodami—jest jedną z zadawnionych chorób moralnych o wiele groźniejszych dla rozwoju ludzkości, niż wszelkie epidemie i katastrofy żywiołowe. Dom zniszczony, a nawet całe osiedla ludzkie, można z czasem odbudować i przywieść do pierwotnego stanu; podobnie udaje się lekarzowi przywrócić ciężko choremu zdrowie i siły do pracy. Nie łatwo natomiast uleczyć organizm społeczny, zakażony jadem materjalizmu i nieodłącznej od niego niewiary religijnej. Dlatego materjalizm, jako antyteza ducha chrześcijańskiego, rozwiązujący najmniejsze zagadnienia życia indywidualnego i zbiorowego ze stanowiska li tylko doczesnych korzyści lub przyjemności, nie zdolny jest nigdy podnieść człowieka, a tem bardziej narodu, na poziom prawdziwej kultury i moralności.

„Sądząc po naszych czasach przemysłowych — pisał przed laty znany myśliciel J. Goluchowski—w których pieniądz staje się nerwem wszelkich czynności państwa, możnaby przypuszczać, że jednym i najgłówniejszym zadaniem państwa jest popierać przedsiębiorczość swych obywateli ku pomnażaniu bogactw kraju. Kto tak mniema, płytko sądzi. Bowiem handel i przemysł to tylko dźwignie ostatecznych idealnych celów państwa. Warunkiem niezbędnym prawdziwego postępu na wszystkich polach działalności jest zaszczenie i rozkrzewienie świadomości owych wyższych zadań między obywatelami“.—Nawoływał tedy do krzewienia kultury chrześcijańskiej, do uszlachetnienia przez wychowanie religijne charakterów ludzkich, do wzniesienia myśli ku Bogu i dążenie do celów wyższych, idealnych, świętych.

Poruszony przez nas temat, dotyczący prądów materjalistycznych w społeczeństwie, znalazł trafną ocenę w wywiadzie, którego niedawno udzielił jednemu z dziennikarzy profesor F. Znaniecki, socjolog. Pozwalam go sobie przytoczyć w streszczeniu.

„W ostatnich czasach—powiada p. Z.,—wzmógł się ogromnie materializm, usprawiedliwiający wszelkiego rodzaju dążności, dogadujące człowiekowi zwierzęciu; do głosu przyszedł motłoch, żądry wyłącznie zadowolenia materialnego, szerzy się imperjalizm rasowy, podsycający wsteczne ruchy rozdmuchiwanym nienawiści, zachwalający masowy gwałt, tolerujący świadome zniszczenie wartości kulturalnych, a wszystkie te antykulturalne objawy znalazły swój wyraz ostateczny w bolszewizmie“. Słusznie. Szkoda tylko, że p. Z., mówiąc o tej chorobie moralnej, zwanej materializmem, nie wskazał, że źródłem jej — wychowanie niereligijne młodego pokolenia, skutkiem czego nie odczuwa ono w swej duszy, wyższych szlachetniejszych aspiracji i nie umie się wznieść do ponad poziom przyziemnych, doczesnych i moralnych pragnień, dających zadowolenie tylko zmysłom lub próżnej, egoistycznej ambicji. Zadaniem tedy naszych pedagogów-wychowawców, a w pierwszym rzędzie księży prefektów jest: ożywić i podnieść ducha religijnego w młodzieży przez wzmoczoną pracę w tym kierunku, tego bowiem wymaga zarówno powołanie kapłańskie, jak i stanowisko obywatelskie. Zmaterializowana młodzież (o wyjątkach nie mówię) nie odczuwa dziś tak, jak ongi my, kiedyśmy byli w pełni życia, „Ody do młodości“, nie ulatuje myślą „nad poziomą“ nie sięga wzrokiem w niebo ku prawdzie Najwyższej... Trzymają ją bowiem na uwieży zmysły wystudniają serce i odzierają ze wszelkiego idealizmu przykładu upadku moralnego wśród starszego pokolenia.

Dobrze rozumiał potrzebę i doniosłość tej kultury w życiu jednostki i narodu przedwcześnie zmarły prof. Lucjan Zarzecki, jeden z najwybitniejszych naszych pedagogów, pisząc w swej cennej pracy o „Wychowaniu narodowym“, że „prawo rozwoju pogłębia pojęcie chrześcijańskiej kultury, przenosi na ziemię odbłaski Królestwa Bożego dzięki wychowaniu, dzięki pracy nad urobieniem przyszłych form życia przez ulepszenie człowieka“.

Bez pogłębienia kultury chrześcijańskiej nie może być mowy o poprawie, postępie i odrodzeniu moralnem społeczeństwa. Sądzę, że przy wykładach nauki religii, czy to w szkole średniej, czy powszechnej, nie brak sposobności do położenia nacisku na konieczność pielęgnowania i krzewienia w życiu kultury chrześcijańskiej, gdyż tego wymaga od nas Bóg, rozum i sumienie. Burzycielskiemu materializmowi i sceptycyzmowi religijnemu — powinniśmy przeciwstawić idealizm i potęgę twórczą ducha kultury i cywilizacji chrześcijańskiej.

Ks. Stanisław Wesółowski.

ŚWIĘTO MATKI.

MEMORJAŁ

w sprawie obchodu „Święta Matki“ w Polsce.

W okresie twórczej pracy nad utrwaleniem podstaw nowego życia społeczeństwo odrodzonej Polski, świadome doniosłości tej

pracy, oraz zagrażających jej z różnych stron niebezpieczeństw, dąży do przeciwstawienia im potęgi duchowej, jaka płynąć może z zespolenia całego narodu w zgodnym wysiłku ku wydobyciu z siebie dodatnich wartości moralnych.

Do takich wartości moralnych, niezmiennych, wspólnych dla wszystkich, trwających z pokolenia w pokolenie w pierwszym rzędzie należy spójnia rodzinna, której wyrazem najistotniejszym jest cześć dla matki, zaś źródłem uczucie matki—uczucie, głęboko założone w psychice każdej jednostki, dostępne i drogie każdemu.

Zasada, by jeden dzień w roku był poświęcony uczczeniu kobiety w jej największym dostojeństwie Matki,—jest słuszną i piękną, a w swych następstwach może mieć nieograniczoną doniosłość socjalną.

Liczne już kraje Ameryki Północnej i Południowej, kraje Skandynawskie, Włochy, Austria dzień poświęcony Matce uznały za święto narodowe, które od szeregu lat jest obchodzone najuroczyściej przez całe społeczeństwo z udziałem duchowieństwa i władz państwowych.

W Polsce, jak w żadnym może innym kraju, kobieta-matka jest i była po wszystkie czasy ostoją moralną społeczeństwa. Złożenie jej powszechnego hołdu w uznaniu wielkich zasług i wybitnej roli, jaką matka-polka odegrała i nadal odgrywać winna w dziele odrodzenia i umocnienia narodu, jest nie tylko potrzebą, ale nakazem doby obecnej. Samorzutne próby wprowadzenia obchodu dnia Matki w Polsce, czynione od lat kilku przez poszczególne organizacje społeczne, zakłady naukowe, związki i grupy — są tego dowodem.

W odczuciu tej potrzeby i zrozumieniu wielkiego wychowawczego znaczenia, jakie dla ogółu naszego społeczeństwa, a zwłaszcza dla młodego pokolenia, mieć może wzmocnienie czci dla Matki oraz potęgi rodziny, stowarzyszenia kobiet, zrzeszone w Radzie Narodowej Polek, uchwałą Walnego Zgromadzenia w grudniu 1927 r. powzięły projekt połączenia tych wszystkich poczynań w jedną wspólną akcję przez stworzenie wspólnego Komitetu Obchodu „Święta Matki“ w Polsce.

W myśl tej uchwały na zebraniu organizacyjnym, na które licznie przybyli przedstawiciele organizacyj społecznych i oświatowych, nauczycielstwa i prasy wszelkich kierunków, w dniu 29 marca r. b. zawiązał się Komitet Organizacyjny, który ustalił organizację Komitetu Obchodu, oraz plan działania, oznaczając datę Obchodu, w związku z zakończeniem roku szkolnego, na niedzielę 10 czerwca.

Zgodnie z uchwałami Komitetu, postanowiono prosić o protektorat nad Obchodem Pana Prezydenta Rzeczypospolitej.

Do Komitetu Honorowego są proszeni:

J. E. Ks. Kardynał Prymas Hlond, J. E. Ks. Kardynał Aleksander Kakowski, Pan Prezes Rady Ministrów Marszałek Józef

Piłsudski, Pan Marszałek Sejmu Ignacy Daszyński, Pan Marszałek Senatu Julian Szymański

Komitet Obchodu wyłania Wydział Wykonawczy, w skład którego wejdą:

Członkowie w liczbie do uznania Komitetu,

Poza Komitetem Centralnym tworzą się Komitety wojewódzkie i lokalne.

Wydział Wykonawczy dzieli się na Sekcje i podejmuje prace przygotowawcze, celem wykonania w dniu Obchodu następującego programu:

1) Nabożeństwa solenne w świątyniach wszystkich wyznań, na intencję matki (w przeddzień Msze żałobne i obchody na cmentarzach).

2) Akademje i pogadanki dla ludności o znaczeniu „Święta Matki”.

3) Poranki szkolne.

4) Odwiedzanie w przytułkach osierociałych i opuszczonych matek.

5) Przedstawienia w teatrach i kinematografach, odpowiadające treści obchodu.

Jako czynnik o specjalnej doniosłości wychowawczej Komitet uważa za wskazane propagowanie obchodów domowych, celem podkreślenia roli Matki i uczczenia jej zasług w każdej rodzinie.

Punkty powyższe nie wyczerpują całkowicie obchodu, pozostawiając najszerze pole dla inicjatywy zbiorowej całego społeczeństwa.

KRONIKA.

Czynności Jego Eminencji Arcypasterza.

Dnia 1. I. 1928 r. J. Em. złożył o g. 10 m. 45 r. P. Prezydentowi Rzeczypospolitej noworoczne życzenia. Dnia tegoż od g. 1—5 p. p. J. Em. przymował życzenia od licznych gości.

Dnia 3. I. o g. 11 r. J. Em. odprawił w kościele OO. Kapucynów w Warszawie żałobne nabożeństwo za duszę ś. p. O. Honorata z Jesionki, prowincjała OO. Kapucynów.

Dnia 4. I. o g. 6 w. J. Em. był na gwiazdce w sali Związku Katol. Polek.

Dnia 5. I. o g. 5 p. p. J. Em. brał udział w posiedzeniu komitetu w sprawie przyjęcia gości polskich z Ameryki.

Dnia 6. I. o g. 10,30 r. J. Em. odprawił Sumę w Katedrze św. Jana

Dnia 7. I. o g. 10,30 r. J. Em. odprawił Sumę w kościele św. Jana Bożego w Warszawie.

Dnia 8. I. o g. 8,30 r. J. Em. odprawił Mszę św. w kaplicy SS. Nazaretanek przy ul. Czerniakowskiej.

Dnia 14 I. o g. 11 r. J. Em. dokonał poświęcenia Instytutu Badań Chemicznych.

Dnia 16 I. o g. 10 r. J. Em. odprawił żałobne nabożeństwo za duszę ś. p. Józefa Sawickiego, Prowincjała OO. Jezuitów.

Dnia 24 I. o g. 4 p.p. J. Em. zaszczycił swoją obecnością doroczne walne zebranie członków Tow. Pomocy i Oszczędności dla Duchowieństwa Archidiecezji Warszawskiej.

Dnia 27 I. o g. 4 p.p. J. Em. był na sesji XX. profesorów w Seminarjum duchownem.

Dnia 1 II. o g. 5 p.p. J. Em. złożył Panu Prezydentowi Rzeczypospolitej życzenia z racji Jego imienin.

Dnia 4 II. o g. 12 w poł. J. Em. był w Zachęcie na wystawie obrazów „Bractwa św. Łukasza“.

Tegoż dnia o g. 4 p.p. J. Em. był w seminarjum duchownem na egzaminie alumnów, mających przyjąć święcenia kapłańskie.

Dnia 5 II. o g. 1 p.p. J. Em. był na Akademji Papieskiej, urządzonej przez młodzież akademicką w Sali Stowarzyszenia Służących przy ul. Kredytowej.

Dnia 7 II. J. Em. miał konferencję z księżmi Dziekanami Archidiecezji Warszawskiej.

Dnia 12 II. o g. 10 r. J. Em. odprawił w katedrze św. Jana uroczystą Mszę św., z racji rocznicy koronacji Ojca św.

Dnia 16 II. o g. 4 p.p. J. Em. był na sesji XX. Proboszczów m. Warszawy, która odbyła się w mieszkaniu ks. Prałata Z. Łubieńskiego.

Dnia 21 II. o g. 8 r. J. Em. odprawił Mszę św. w Kaplicy Zakładu św. Józefa na Sewerynowie.

Dnia tegoż o g. 11 r. J. Em. odprawił w kościele św. Krzyża w Warszawie nabożeństwo żałobne za duszę ś. p. M. Morawskiej.

Dnia 7 III. o g. 9 r. J. Em. był obecny na dyspucie teologicznej w Seminarjum Metropolitalnem.

Dnia 13 III. o g. 9 r. J. Em. odprawił Mszę św. w kaplicy Sióstr Nazaretanek przy ul. Czerniakowskiej.

Dnia 25 IV o g. 8,30 r. J. Em. odprawił Mszę św. w kaplicy SS. Magdałek przy ul. Żytniej.

Dnia 29 IV o g. 8 m. 15 w. J. Em. był u Pana Prezydenta Rzeczypospolitej na obiedzie, wydanym z racji przybycia do Warszawy Króla Afganistanu Amanullaha.

Dnia 2 V o g. 11 r. J. Em. dokonał poświęcenia sztandaru w Państwowej Szkole Handlowej na Powiślu, poczem do zebranych wygłosił przemówienie o potrzebie rozwijania polskiego handlu i przemysłu, w którem między innemi nawoływał uczniów Szkoły, by kształcili się na dobrych i pożytecznych pracowników w przyszłym swoim zawodzie.

Dnia 5 V o g. 11 r. J. Em. wyjechał do Szymanowa, aby

udzielić tam sakramentu bierzmowania uczniom gimnazjum Sióstr Niepokalanego Poczęcia N. M. P.

Dnia 11 V o g. 5 p.p. J. Em. był u Pana Marszałka Sejmu na sesji w sprawie budowy kościoła Opatrzności.

Dnia 13 V o g. 11 r. J. Em. odprawił Mszę św. w kościele św. Marcina przy ul. Piwnej

Dnia 15 V o g. p.p. J. Em. złożył wizytę Panu Prezydentowi Rzeczypospolitej.

Dnia 17 V o g. 4 p.p. J. Em. był w ratuszu na akademji ku czci ś. p. Ojca św. Piusa IX.

Dnia 18 V o g. 10 r. J. Em. wyjechał za granicę, w celu złożenia rewizyty w imieniu Episkopatu Polskiego J. Em. ks. Kardynałowi Dubois, Arcybiskupowi paryskiemu, i Episkopatowi Francuskiemu, oraz J. Em. ks. Kardynałowi Bourne, Prymasowi Angielskiemu, i Episkopatowi Angielskiemu.

J. Em. Ks. Kardynał Kakowski w Szymanowie.

Gimnazjum SS. Niepokalanek w Szymanowie gościło dn. 5-go maja r. b. w swych murach Najdostojniejszego Arcypasterza, J. Em. przybył tam, aby udzielić uczniom gimnazjum sakramentu bierzmowania.

J. Em. Ks. Arcypasterz, którego u bram zakładu powitały siostry zakonne, personel nauczycielski, ks. proboszcz Siedlecki i ks. kapelan Z. Sajna oraz młodzież szkolna, udał się nasamprzód do miejscowej kaplicy na adorację Najświętszego Sakramentu. Potem obejrzał zakład, park i odwiedził miejscowego proboszcza ks. Siedleckiego.

O godz. 3 i pół po poł. rozpoczęła się uroczystość bierzmowania. Zebrały się w kaplicy siostry zakonne, personel nauczycielski i wszystkie uczennice gimnazjum. Arcypasterz przed udzieleniem sakramentu przemówił do zebranych o istocie i skutkach sakramentu bierzmowania. Po ukończeniu bierzmowania, Jego Eminencja po raz drugi wygłosił naukę o charakterze sakramentu bierzmowania, w której między innemi nawoływał, aby wychowanki gimnazjum w Szymanowie w przyszłości dobry wpływ wywierały na bliźnich.

Słowa Arcypasterza przyjęły słuchaczki z rozrzewnieniem i radością.

Wyraz swej radości i wdzięczności dla Arcypasterza dała młodzież w sali szkolnej, gdzie wykonane zostały ku czci Najdostojniejszego Gościa piękne śpiewy, muzyka i deklamacje.

Arcypasterz rozmawiał z uczennicami, zadawał im różne pytania, na które nawet najmłodsze dawały odpowiedzi z wielką roztropnością.

Po ukończeniu uroczystości odprowadzony do ostatniej bramy przez siostry zakonne, panie nauczycielki, miejscowe duchowieństwo i uczennice gimnazjum, udał się Najdostojniejszy Arcypasterz z powrotem do Warszawy

J. Eks. Biskup Polowy w Tomaszowie Mazowieckim.

J. E. Biskup W. P. Ks. Dr. Stanisław Gall udał się w towarzysztwie Ks. Prałata Burzyńskiego dn. 20 kwietnia r. b. na wizytację pasterską Szkoły podchorążych rezerwy do Tomaszowa Mazowieckiego. Powitany na dworcu przez konpus oficerski z pplk. Podwysockim na czele oraz przez duchowieństwo, ks. Biskup udał się do miejscowego kościoła parafjalnego. W wielkich drzwiach kościoła spotkało najdosłojniejszego Pasterza duchowieństwo świeckie i wojskowe. Po ingresie do kościoła J. E. zasiadł na przygotowanym tronie, a miejscowy proboszcz i dziekan ks. kanonik Kazimierz Szymański powitał Go, dziękując serdecznie za przybycie na zakończenie kursu szkoły podchorążych rezerwy. W odpowiedzi na to przemówienie ks. Biskup gorąco dziękował ks. kanonikowi Szymańskiemu za bezinteresowną owocną opiekę, jaką od lat kilku otacza miejscowy garnizon.

Następnego dnia o g. 8 ks. Biskup celebrował nabożeństwo, w czasie którego udzielił zebranyom około 500 podoficerom komunji św. i sakramentu bierzmowania. Po mszy św. J. E. serdecznie przemawiał do obecnych, przedstawiając te zalety charakteru, które winny zdobić naszego żołnierza. Na zakończenie ks. biskup udzielił pasterskiego błogosławieństwa.

Odezwa Komitetu Głównego Akcji Katolickiej z racji 50 letniej rocznicy śmierci ś. p. Ojca św. Piusa IX.

Polacy, Katolicy!

W roku bieżącym świat katolicki obchodzi 50-tą rocznicę śmierci Ojca św. Piusa IX.

Ta wielka postać Namiestnika Chrystusowego na ziemi, szczególnie mocno wiąże się z Polską,—bo Jego głęboka wiara we wskreszenie Polski i gorąca miłość do umęczonego narodu, spowodowały przesłanie w chwili największego przygnębienia i opuszczenia kraju naszego, świecy, dla zapalenia jej w katedrze Św. Jana w Warszawie, w dniu odzyskania wolności.

Wiara ta i miłość spowodowały dalej nieustraszoną obronę Polski, która po złamaniu powstania 63 r., szczególnie boleśnie znosiła brutalne i dzikie okrucieństwa prześladowań caratu.

„Chciałem o Polsce mówić dopiero podczas przyszłego Kon-systorza,—mówi Ojciec św. na akademji w Kongregacji de Propaganda Fide, w r. 1864, lecz sądzę, że gdybym jeszcze dłużej milczał, ściągnałbym na siebie gniew Boży, zapowiedziany przez proroków wszystkim tym, co pozwalają na popełnianie zbrodni. Nie chciałbym kiedyś odpowiadać przed Sędzią Wiecznym z powodu Polski”.

Miłość Piusa IX do Polski i wiara w jej Boże przeznaczenie i czynna pomoc spowodowały wbrew względom i wpływom politycznym, zamianowanie Arcybiskupa Ledóchowskiego kardynałem Polski, w momencie prześladowania go w więzieniu pruskim.

Czyni te niezapomnianą nigdy wdzięcznością wiąza katolicką Polskę ze Stolicą Świętą.

Przypominając ogólnie z pośród wielu innych, te nieprzemijające zasługi nieśmiertelnej pamięci Papieża Piusa IX, Komitet Gł. Akcji Katolickiej organizuje, pod protektoratem J. Em. Ks. Kardynała Kakowskiego, uroczystą akademię w sali Ratuszowej, aby stolica katolickiej Polski, mogła w godny sposób, uczcić 50-tą chwałebną rocznicę, świadczącą o nieprzemijającej wielkości Kościoła Bożego.

Akademja ku czci Papieża Piusa IX odbędzie się w czwartek dnia 17 maja r. b. o godz. 4-ej popoł.

Wszystkie organizacje społeczne, kulturalno-oświatowe i religijne pragnące wziąć udział w tej uroczystej akademji, zechcą łaskawie zgłosić nazwiska swoich przedstawicieli do Komitetu Gł. Akcji Katolickiej, Modowa 17 m. 12.

Zebranie organizacyjne przedstawicieli organizacji, odbędzie się dn. 7 maja o g. 6-ej popoł. w lokalu Komitetu.

Komitet Główny Akcji Katolickiej
w Warszawie.

Akademja ku czci Piusa IX.

Stolica Polski uczciła dnia 17. V. r. b. pamięć Papieża Piusa IX uroczystą akademią, której urządzeniem zajął się Komitet Główny Akcji Katolickiej.

W wielkiej sali ratuszowej przybranej roślinami i flagami o barwach narodowych i papieskich, przy kolumnadzie ustawiły się podwójnym szeregiem delegacje Zrzeszeń i Stowarzyszeń kulturalnych i społecznych z chorągwiami. Na podjum przybranem makatami i roślinami umieszczono portret zmarłego przed 50-ciu laty Papieża, obok stała gabłota, a w niej Wielka Świeca, zwana Piusową, którą delegacja polska w czasie kanonizacji św. Józefata Kuncewicza złożyła w darze Piusowi IX, również w gablocie, przybranej białem kwieciami, ułożony był pas papieski, noszony przez Piusa IX i sandał pontyfikalny, własność Zgromadzenia ks. ks. Marjanów, przechowywany w Muzeum na Bielanach. Na podjum warte pełniły delegacje Dowborczyków i Sokolów.

O godz. 4-ej przybyli Ich. E. Em. ks. Kardynał Kakowski, Nuncjusz Marmaggi, ks. Arcybiskup Ropp, ks. Biskup Gall, Mgr. Chiarlo i Colli, członkowie Kapituły Metropolitalnej i Łowickiej, prałaci i szambelani papiescy, Posłowie Austrii p. Post i Węgier p. Belitzka, Ministrowie Dobrucki i Kwiatkowski, Szef Protokołu hr. Stefan Przeździecki, Prezydent Miasta inż. Słomiński, przedstawiciele kół towarzyskich oraz liczna publiczność, zapelniają szczerlnie nie salę i galerje.

Po zagajeniu Akademji przez Prezesa Komitetu p. Wł. Glinkę, orkiestra P. P. pod dyr. p. A. Sielskiego odegrała hymn Papies-

ki, którego zebrani wysłuchali powstawszy z miejsc. Następnie prof. Oskar Halecki, wygłosił referat p. t. Pius IX a Polska, obrazując postać Wielkiego Papieża, który w najcięższych dla Polski czasach podnosił swój głos w jej obronie.

Pieśń, Tu es Petrus, Hallera, wykonał chór „Dzwon“ pod kierunkiem p. K. Malczewskiego. P. W. Cendrowski wypowiedział utwór Norwida, Encyklika Oblężonego, art. Opery p. E. Mosakowski odśpiewał Pieśń do Bogarodzicy Moniuszki i Da! Profondo, Campana.

Następnie zabrał głos J. E. ks. Nuncjusz Marmaggi.

Przemówienie ks. Nuncjusza:

— Dziękuję J. Em. ks. Kardynałowi, dostojnym przedstawicielom Rządu, kolegom moim z korpusu dyplomatycznego, szanownym organizatorom tej uroczystości oraz wszystkim tu obecnym. Dziękuję dalej i gratuluję dostojnym mówcom, a w szczególności p. prof. Haleckiemu, który umiał przypomnieć i ożywić „con intelletto d'amore“, jakby powiedział Dante, postać Papieża, który był wiernym przyjacielem i obrońcą Polski rozzerwanej i uciemiężonej.

Gdy prof. Halecki mówił i przypominał czyn niezwyciężonej mocy, dokonany przez Piusa IX wobec tyranii cara, zwróciłem wzrok na ten godny podziwu obraz Papieża i pod wpływem Jego dobroci anielskiej, zastanawiałem się nad przyczyną tego kontrastu między słodyczą bez granic i potęgą myśli, który nie znał przeszkód, między łagodnością i ekspansywnością duchową. Przypominałem więc sobie, co może furor amoris, gniew duszy kochającej dobrego Ojca na ciemiężycieli Jego dzieci. Gniew był miarą miłości.

A świętej pamięci Pius IX uosabia sobie całe Papieństwo Rzymskie, wszystkich Papieży, bez względu na ich imiona Klemiensów, Grzegorzów, Benedyktów, aż do Piusa XI tego Waszego, Polacy, Piusa XI którego rysy ojcowskie nie zatrać się nigdy w umysłach Waszych ani w sercach Waszych. Historia zatem jest sprawdzianem najlepszym ze wszystkich, który jednoczy i zspala i który zawsze powinien jednoczyć i zspalać Polskę ze Stolicą św. Same już tradycje miłości i wiernej przyjaźni wymagają, by te węzły zacieśniały się jeszcze bardziej... Oby więc Rzym, odwieczna Matka Waszej wiary, Ojczyzna dusz Waszych, mógł zawsze widzieć Polskę wielką, w pomyślności żyjącą, zgodną, godnie wypełniającą swą misję opatrnościową między Wschodem i Zachodem Europy odnowionej!

Ojciec św. Piusie IX, prawdziwy Papieżu Miłosierdzia, który z wysokości tego portretu napełniasz nas radością przez swój niebiański wieczny uśmiech, spójrz, proszę, na Polskę. W tej chwili uroczystej zebrała się tutaj cała Twoja Polska, szczęśliwie zmartwychwstała, jakby zgodnie z Twym proroctwem. O zdumiewająca radość tego dzisiejszego wezwania, wielki hymnie nadziei! Spraw, Ojciec św., by Wiara i Miłość tego Narodu, umocnione cnotami je-

go niezliczonych Świętych, zroszone łzami tylu pokoleń i krwią tylu męczenników, zajaśniały na zawsze w zwycięskiej walce z wszelką ciemnością, jak gwiazda, która nigdy nie zachodzi!

Niech żyje Polska!

Na zakończenie chór Tow. Dzwon odśpiewał Ave Maria i Gaude Mater Polonia.

Udział w Akademii zgłosiło 328 Organizacyj Społecznych stolicy. W ciągu dnia nadeszły depesze od ks. ks. Biskupów: Łosińskiego z Kielc, Szelażka z Łucka, Kapituły Chełmińskiej, Ligi Katolickiej Krakowskiej, Lubelskiej i wiele innych depesz, które w czasie akademii odczytał Sekretarz Komitetu Gł. Akcji Katolickiej inż. Piechocki.

LIST DO REDAKCJI.

Szanowna Redakcjo.

W życiu zdarzają się czasami fakty, wobec których człowiek traci orientację, nie wie sam, jakie stanowisko ma zająć. Oto jeden przykład.

Według rozporządzenia Kurji Biskupiej, dzień 8 maja nie ma być uważany za święto. Rozporządzenie rządowe jest równobrzmiące, a zatem biura są czynne, szkoły funkcjonują, jak każdego innego dnia. Wobec tego, zdawałoby się, że właściciel ziemski jest w porządku z sumieniem, jeżeli dnia tego każe pracować w polu.

Wymienione rozporządzenia datują się od paru lat, tak, że ludność mogła się z niemi oswoić i przyzwyczaić się do nowego porządku rzeczy, prawdopodobnie zwróciłaby teraz mało uwagi na to, że święta niema. O ile zresztą dnia tego wypada np. doroczne święto jakiejś organizacji, jest na to rada; Związek Zawodowy Chrześcijańskich Oficjalistów ogłosił przecie w „Polaku - Katoliku“, że nabożeństwo ku czci jego patrona, św. Stanisława Biskupa odbędzie się w niedzielę, 13 maja.

Tymczasem bywają takie zdarzenia; lud słyszy w kościele, że 8-go maja o godz. 11 rano odbędzie się uroczysta suma; po południu zaś nieszpory w zwykłej porze niedzielnej.

Lud prosty a wierzący, nie czytuje po większej części Wiadomości Archidiecezjalnych ani Dziennika Ustaw, według czego tedy ma się orientować? Dla niego prawem jest to, co mu ksiądz powie z amfony.

Suma i nieszpory odbywają się w święta, nigdy zaś w dzień powszedni — wobec uroczystych nabożeństw „robić nie wolno“, rzecz jasna. Zatem prawowierni rodzice nie pozwalają dzieciom iść do szkoły (za co następnego dnia bura od nauczyciela jest pewna), sami nie idą do pracy. Powstają najrozmaitsze kolizje: jeden właściciel ziemski pod wpływem nalegań puszcza swoich ludzi na sumę, pozwala świętować, zaś w gospodarstwie obok pracując w polu — stąd zgorszenie: gwałcą święto! Rodzi się mnóstwo niezadowolonych, kwasów, sąsiad patrzy krzywo na sąsiada itp.

Jak temu zaradzić?

F. Chylicki.

Odpowiedź Redakcji. Na mocy kan. 1247 N. Kod. Pr. Kan., niektóre z dawniejszych świąt, wśród nich i św. Stanisława, zostały zniesione. Ponieważ zmiany w świątach, które były uświęcone kilkunastowiekową tradycją, odbywać się mogą w społeczeństwie drogą powolną, więc w Archidiecezji Warszawskiej Synod Diecezjalny w stat. 145 polecił Duchowieństwu, by tłumaczyło wiernym, że w święta zniesione nie ma obowiązku zaprzestania pracy i słuchania Mszy św.; gdyby jednak ktoś chciał w te dni Mszy św. i kazania wysłuchać, to nabożeństwa, podobnie jak dawniej, w kościołach się odprawiają. Z biegiem czasu, wobec coraz mniejszej liczby uczestniczących w tych nabożeństwach, wyjdą one z użycia.

W porządku więc są pracodawcy, którzy w te dni domagają się pracy od ludzi, i księża, którzy odprawiają uroczyste z kazaniem sumy i nieszpory; zgorszenie zaś może pochodzić tylko z nieświadomości, albo ze złej woli.

Pisemka nie otrzymaliśmy.

BIBLIOGRAFJA.

Akcja Katolicka. Zbiór Kazań, wydanych z polecenia J. Em. Ks. Kardynała Prymasa Hlonda. Str. 367. Cena 8 zł.

Jest to nowość nie tylko wydawnicza, ale i homiletyczna. Chodzi bowiem o uświadomienie katolików, jakie mają obowiązki obywatelskie. „Kapłan — pisze w słowie wstępnym Ks. Kardynał Prymas — powinien w dzisiejszej dobie uważać za doniosłe zadanie pastoralne wychowywanie wiernych do katolickiej myśli państwowej i do odpowiedzialności wobec Boga za udział konstytucyjny w życiu państwowym, za panowanie prawa Bożego w społeczeństwie i za losy Kościoła w narodzie... Tematy są opracowane dla ambony, ale w nieco odmienniej szacie nadają się także do referatów z zakresu ruchu katolickiego, do wykładów na kursach społecznych i do przemówień na zebraniach“.

Całość składa się z 4 kazań o moralności społecznej, opracowanych przez XX. prof.: dr. Z. Kozubskiego, prałata Włodzimierza Jasińskiego, Jana Rostworowskiego T. J. i dr. Z. Choromańskiego; z 8 kazań o zgubnych hasłach i prądach społecznych, pióra XX. dr. St. Mystkowskiego, dr. S. Szramka, kanonika St. Krzeszkiewicza, kan. J. Bialeckiego, dr. J. Piwowarczyka, dr. Z. Baranowskiego, Franciszka Kwiatkowskiego T. J., red. N. Cieszyńskiego; z 6 kazań o państwie chrześcijańskim, przez XX.: A. Borowskiego, dr. I. Bobicza, dr. Z. Pilcha, dr. W. Wichera, M. Kozła, pref. J. Winkowskiego; w końcu z 6 kazań, omawiających udział wiernych w akcji katolickiej, pióra XX. prof. dr. Szydelskiego, red. F. Machaya, prof. dr. W. Michalskiego, dziek. K. Rolewskiego, kanonika dr. S. Momidłowskiego, kan. dr. J. Lubelskiego.

Ciekawy i aktualny dobór treści, oraz świetny zespół współpracowników, nadają wyjątkową wartość tej książce.

Pismo Święte, Stary Testament. Tom trzeci. Stron 690, w dużej 8-ce. Cena brosz. 21 zł. $\frac{1}{2}$ pl. 25 zł.

Tom ten zawiera Księgę Hioba i Psalm, w opracowaniu ks. prof. Michalskiego, oraz Księgi Przysłów, Eklezjastesa, Pieśni nad Pieśniami, Mądrości, Syracha, w opracowaniu ks. prof. P. Stacha.

Wydawnictwo to, zakrojone na modłę współczesnych wymagań krytyki Biblijnej w zachodniej Europie, przyczynia się niepomniernie do wzrostu nauk Biblijnych tak wśród ogółu kapłanów, jako też po seminarjach, podając wyniki głębokich studiów samodzielnych ze strony naszych uczonych, stanowiące same w sobie poważny dorobek w całokształcie wiedzy egzegetycznej.

Tom III odpowiada tomom poprzednim pod względem opracowania, a składają się nań prace dwu wybitnych profesorów dwu wydziałów teologicznych: Warszawskiego i Lwowskiego. Każdy z nich podał owoc kilkuletnich studiów nad poszczególnymi przez siebie obranymi Księgami Starego Testamentu. Ks. prof. Michalski dał opracowanie Księgi Hioba i Psalmów. Są to ulubione przezeń Księgi. Zagadnienie cierpienia u Hioba w szczególnie sposób zgłębił i zbadał, jest też ono ujęte w oświeceniu dotąd niespotykanem. W Psalmach daje swe własne komentarze, oraz ideę ogólną Psalmody hebrajskiej. Subtelny ten uczony nie wprowadza zmian zasadniczych do tekstu Wujka, ale w komentarzach podaje po polsku sens, jaki współcześni uczeni na podstawie krytyki tekstu ustalają. W ten sposób ks. prof. Michalski uszanował odwieczne tłumaczenie polskie Wujka i dał nowoczesne wyłożenie.

To samo powiedzieć należy o wstępach i komentarzach, które przygotował ks. profesor Stach odnośnie do Ksiąg, objętych nazwą Sapientales. I tu się widzi głębokie przygotowanie i komentarz przez autora oryginalnie wypracowany. W tekście zasadniczych zmian nie masz, usunięto archaizmy i hebraizmy, oraz uwydatniono paralelizm członów. Cały tom III-ci przynosi chlubę Komitetowi Wydawniczemu św. Wojciecha.

Ks. Jan Szukański. Podręcznik metodyczny do nauki historii biblijnej. Tom pierwszy: Stary Testament z 3 mapami. Str. 476, Cena brosz. 18 zł., kart. 21 zł.

Brak takiego podręcznika oddawna już odczuwano. To, co mieliśmy po polsku (prace ks. ks. Damrotha i Stagraczyńskiego), jest przestarzałe. Nowa rzecz nie jest wprawdzie oryginalna, ale stanowi opracowanie znakomitej rzeczy niemieckiej, pióra M. i H. Fassbinderów, znakomitej dzięki metodzie.

Podręcznik zaczyna się od ogólnych wskazówek metodycznych, a następnie w 103 lekcjach omawia historię Starego Zakonu. Ma on „ułatwić nauczycielowi przygotowanie się na lekcje, ustrzec go od błędów w nauczaniu i zapewnić mu zadowalające wyniki“.

W każdej lekcji autor naprzód (w dziale A) króciutko podaje zasadniczą treść i znaczenie ustępu, który następnie w całości będzie przytoczony i objaśniony (dział B.). Dalej (w dziale C) omówiona jest i osądzona moralna strona zdarzenia i zachowania się osób występujących. W dziale D. jest podane zastosowanie i przestroga dla nas z powołaniem się na przykłady z życia, które osobno zebrał i ułożył ks. Makłowicz i ks. Galant. Wreszcie w dziale E. króciutko wspomniany przykład z historii świeckiej (polskiej), odpowiadający zdarzeniu biblijnemu, lub też sens moralny, wynikający ze zdarzenia. Oprócz wstępu i lekcji, autor podał chronologię biblijną i wyjątki z ksiąg dydaktycznych St. Zakonu.

Podręcznik ten był wypróbowany przez kilka lat w lekcjach „próbnych“ i „wzorowych“ w żeńskim seminarjum nauczycielskim w Inowrocławiu.

Dr MIECZYSLAW SKRUDLIK: „Zamachy na Kościół Katolicki w Polsce“. Na treść dzieła składają się rozdziały następujące: Wstęp.—Sprawa Andrzeja Huszny.—Podłoże i okoliczności sprawy Huszny.—Ofenzywa cerkwi prawosławnej w Polsce.—Bez maski. Na marginesie religijnej polityki „Czasu“.

Autor w pracy swej zebrał dużo charakterystycznego dla stosunków dzisiejszych materiału, który zasługuje na bliższe poznanie.

Małżeństwo w świetle nauki katolickiej. Praca zbiorowa Profesorów Uniwersytetu Lubelskiego. Lublin, 1928.

Rodzina chrześcijańska jest jedną z głównych podstaw cywilizacji.

Rodzinie tej zagraża współcześnie wielkie niebezpieczeństwo zarówno w obyczajach, jak w prawodawstwie. Napór antyreligijny stara się ugruntować także w Polsce.

Jedyne świadomymi i konsekwentnymi obrońcami ideału takiej rodziny chrześcijańskiej, jaką nam wskazał Zbawiciel nasz Jezus Chrystus, są katolicy.

Profesorowie Wydziału Prawa Kanonicznego Uniwersytetu Lubelskiego, pod przewodnictwem ks. Dziekana G. Michielsa, wraz z kilku członkami innych wydziałów, pragnąc lepiej uświadomić ogół katolików o sakramencie małżeństwa i o znaczeniu rodziny, jako tej podstawy społeczeństwa, przygotowali niniejszą książkę. Jej celem jest w sposób gruntowny, ale dla sfer inteligentnych dostępny, wyłożyć główne zasady nauki Chrystusowej o małżeństwie.

Nie jest to dzieło polemiczne, lecz pozytywne. Praca cywilizacyjna jest pracą w pierwszym rzędzie twórczą. Aby działać, budować, tworzyć, trzeba być przekonanym o słuszności podjętych zadań. To przekonanie należy wśród katolików ugruntować. Pozytywny wykład będzie pożyteczny i dla niekatolików, gdyż nauka katolicka posiada taką siłę przekonywującą, że dobry jej wykład jest jej najlepszą obroną.

Aleksander Mocny: JÓZIUK. Nakład Kroniki Rodzinnej. Warszawa, Podwałe 4.

Treścią tej powieści jest opowiadanie o pewnym chłopcu wiejskim Józiku, który opuścił dom rodzicielski i dla kawałka chleba udał się w świat daleki. Przechodził on rozmaite koleje losu, walczył z trudnymi warunkami życia, znajdował się w różnym otoczeniu i środowisku. Nie odstąpił jednak nigdy od zasad religijnych, wszczepionych mu w domu rodzinnym. W religii znajdował ostateczne ukojenie. Dla innych był zawsze wzorem i budującym przykładem. Dlatego też P. Bóg mu pobłogosławił. Na starość Józik doznał się spokoju i radości z powodu dobrych swych dzieci, z których jeden syn został lekarzem, drugi kapłanem.

Autor prawie na każdej stronicie poucza czytelnika, daje mu trafne wskazówki i napomnienia. Poucza młodzież, jak ma się sprawać. Kreśli piękny obraz chrześcijańskiej rodziny, tej komórki życia społecznego. Słowem autor od pierwszej stronicy buduje czytelnika, oświeca i utwierdza w wierze. Ten zaś swój cel dydaktyczny tak przeprowadza, iż czytelnik, po przeczytaniu każdego rozdziału, coraz bardziej się zaciekawia i z dużym zainteresowaniem i przyjemnością czyta do końca, aby się dowiedzieć, co się stało z Józikiem.

Dlatego też uznanie należy wyrazić p. Aleksandrowi Mocnemu. Jego dzieło dodatni wpływ wywierać może w masach robotniczych miejskich i wiejskich. Zasługuje więc ono na to, aby się znalazło w każdej bibliotece parafjalnej.

LISTA OFIAR NA BUDOWĘ DOMU KSIĘŻY EMERYTÓW.

Ks. prob. Wocial	10 zł.	Ks. prob. H. Trawiński.	100 zł.
Ks. Dyr. T. Jesionowski	50 zł.	Ks. prob. W. Krzywkowski	20 zł.
Ks. M. D.	100 zł.	Ks. prob. H. Józwik	50 zł.
Ks. Z. Jankiewicz	25 zł.	Ks. prob. J. Zaleski	50 zł.
Ks. prob. F. Reczyński		50 zł.	

**NAGRODZONA WIELKIM MEDALEM ZŁOTYM
NA WYSTAWIE PRACY KOBIET W WARSZAWIE**

PRACOWNIA UBIORÓW i HAFTÓW KOŚCIELNYCH

E. OSTROMECKIEJ,

Krakowskie Przedmieście 61, m. 3.

PRZYJMUJE ZAMÓWIENIA NA KAPY, ORNATY, CHORAĞWIE
:: BALDACHIMY, i t. p. WYBÓB GOTOWYCH APARATÓW. ::

Ceny bardzo przystępne.

ZA POZWOLENIEM WŁADZY DUCHOWNEJ.

Redaktor i wydawca: *Ks. Dr. Remigjusz Dąbrowski.*

Drukarnia Archidiecezjalna „Polak-Katolik“, Warszawa, Krakowskie Przedmieście 71.

PRACOWNIA ARTYSTYCZNO-RZEŹBIARSKA
i MECHANICZNA FABRYKA KAMIENIARSKA

R. S. Lubowieckiego

WARSZAWA

Dzika 68 (dom wł.) Tel. 42-78

Konto P. K. O. Nr. 8831.

Wykonywa:

Biusta, portrety w płaskorzeźbie, z terakoty, marmuru, bronzu i kamienia

Figury świętych.

Figury alegoryczne. Posiada na składzie pomniki gotowe z granitu, marmuru i kamienia z własną polerownią mechaniczną.

Roboty kościelne:

Ołtarze, ambony, chrzcielnice, kropielnice, pomniki ścienne i t. p.

Gotowe Ubiory Kościelne

Materje Liturgiczne i na sztandary, obrazy, galony, frendzle, chwasty i wszelkie przybory oraz

Chorągwie i Sztandary

artystycznie wykonywa w własnych pracowniach

POLECA

T. STRAKACZ i SYN

Warszawa, Kapucyńska 1. Telefon 72-50.

CENY UMIARKOWANE

Birety — Koloratki — Pasy rzymskie.

FIRMA NAGRODZONA MEDALAMI

ZAKŁADY ARTYSTYCZNO-KOŚCIELNE St. MORAWSKIEGO

w WARSZAWIE, ul. GRZYBOWSKA 94. Telefon 81-93.

KONTO CZEKOWE w P. K. O. 4490.

Zakłady wykonywują
URZĄDZENIA KOŚCIOŁÓW JAKO TO:

BUDOWA

OLTARZY, AMBON CHRZCIELNIC
STACJI MĘKI PAŃSKIEJ, W WY-
PUKŁO-RZEŹBIE, RÓŻNYCH WIEL-
KOŚCI, ARTYSTYCZNIE MODELO-
WANYCH I POLICHROMOWANYCH.

FIGURY: ŚWIĘTYCH PAŃSKICH

JASEŁKI NA BOŻE NARODZENIE,
GROBY WIELKANOCNE I REZU-
REKCJE.

ŻYRANDOLE, LICHTARZE, KRCYO-
FIKSY, ZACHEUSZKI, LATARNIE
PROCESYJNE, DZWONKI, KROPIEL-
NICE, ŁAWATARZE.

Skład stale zaopatrzony
w gotowe wyroby.

ODNAWIA * NAJBARDZIEJ ZNISZ-
CZONE BRONZY JAKO TO:

MONSTRANCJE,
KIELICHY i t. p.

DZIAŁ BUDOWLANY:

ORNAMENTACJA, FIGURY POMNIKOWE,
TABLICE I LITERY.

Odlewnia moja wykonywa zamówienia z własnych
i powierzonych modeli.

===== CENY PRZYSTĘPNE =====